

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

36E JAARGANG

WOENSDAG 23 MEI 1951

No. 1775

VAN COMMISSIEREDACTIE

*Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;
F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)*

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-Redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

*J. E. Mertens; R. Miry; J. van Tichelen;
R. Vandeputte; F. Versichelen.*

INHOUD

	Blz.
De evolutie van het systeem van deviezencertificaten in Indonesië en de invloed van de jongste wijzigingen daarin op de Nederlandse geldmarkt door <i>G. A. Kessler</i>	384
Begroting-Gemeentefonds-1951 door <i>Prof. Mr C. W. de Vries</i>	386
Inflatiebestrijding in Denemarken door <i>H. W. J. Bosman</i>	388
De ontwikkeling van het Nederlandse bedrijfsleven in de periode 1930—1950 door <i>P. C. A. 't Hoen</i>	390
Ingezonden stukken:	
De kostprijsberekening van de melk door <i>A. R. van Nes</i> met naschrift van <i>Ir H. Vredeling</i>	392
De tweede noodvoorziening ten aanzien van de gemeentefinanciën door <i>J. Häsper</i> met naschrift van <i>Prof. Mr C. W. de Vries</i>	392
Inflatie en de sociale fondsen door <i>Ir J. C. Kaars Sijpesteijn</i> met naschrift van <i>G. Verwey</i>	393
Bedrijfseconomische notities:	
De schaduwzijden van het lifostelsel in cijfervoorbeelden door <i>R. Burgert</i>	394
Aantekening:	
Handel met China	396
Geld- en kapitaalmarkt	396
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in April 1951 door <i>V. Van Rompuy</i>	397
Grafieken:	
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	398
Statistieken:	
Bankstaten	398
Werkloosheid en werkverruiming in Nederland	398
Enige indexcijfers van de industriële productie in Nederland	399

Dezer dagen

weer een zetje. Het dekkingspercentage van de invoer door uitvoer blijkt over Maart te zijn gedaald tot 64. In een jaar tijds zijn de invoerprijzen gestegen met 24 pCt, de uitvoerprijzen met 9 pCt; het tekort op de handelsbalans over het eerste kwartaal van 1951 beliep f 177 miljoen meer dan in de vergelijkbare periode van het vorige jaar.

Voor zover men deze gegevens nog te complex vindt om er conclusies uit te trekken, zijn er kleinere vanen, die wijzen hoe de wind waait. De prijzen van zeeproducten zijn verhoogd; de schoenindustrie streeft naar gedeeltelijke stillegging. Het feit, dat het afscheuren van kalenderblaadjes regelmatig voortgaat en dat niet elke dag een debat in grote stijl over de economische politiek kan worden gevoerd, kan niet verhinderen, dat Nederland enige benauwenis uit deze situatie zal gaan merken.

Men kan dat ook opmerken uit de regelmatig verschijnende afrekeningen van de Europese Betalingsunie; onder de crediteuren zal men Nederland niet aantreffen. Eerder gaat het de richting uit van Erich Wichman: „Nu kan ik nooit meer naar de lommerd, omdat mijn hele inventaris al daar is”. Al blijft de situatie van het merendeel der particuliere huishoudingen zo, dat de berichten, die over banken van lening of lommerds verschijnen, over opheffing spreken. Of betekent dit slechts een verschuiving in maatschappelijke instituten?

Er zijn wel crediteuren; België heeft over de conjunctuurele toestand bepaald geen reden tot klagen. Is het om de eerste betaling, ter hoogte van \$ 15,4 miljoen, uit de Betalingsunie te vieren, dat de invoer van snijbloemen uit Nederland werd vrijgegeven?

Aan valuta gemeten gaat het ook Groot-Brittannië goed. Zo sterk werd de valutapositie, dat men zich kon veroorloven het eerste gebaar te maken, waarmee Londen weer uitnodigend als internationale kapitaalmarkt optrad. Een lening van £ 5 miljoen obligaties van de International Bank is te Londen geëmitteerd; men kan het ook zien als een posthume hulde aan Keynes, die voor de oprichting zoveel van zijn laatste krachten heeft geschonken. Is echter voor een vruchtbare werking een geldinjectie datgene waar de wereldbank het eerst behoefte aan heeft? Lezers van Harrod's grandioze biografie over Keynes' opvattingen dienaangaande kunnen er anders over denken.

Sommige goedbedoelde duwtjes werken averechts op verontruste lieden. Perzië heeft boos gereageerd op de Amerikaanse aandrang om over de olie ten aanzien van Groot-Brittannië niet op kookhitte te raken. De Britten zijn in de positie van de feestganger uit de Pickwick Papers „who took an imperial pint of vinegar with his oysters”. Zij doen hun best dit te doen, zoals dit prototype, „without betraying the least emotion”.

Zo is ook het grote besluit tot een embargo op de uitvoer naar China en Noord-Korea door de Algemene Vergadering der Verenigde Naties aanvaard.

HAV BANK - SCHIEDAM
COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING

KOMT RIJSTAFELN
HUIZE

„Middendorp”

WARMOND

Terras — Bar — Hotel — Telefoon K 1711-494

Voor Nederlandse deelnemers organiseert het
 CIHAN de inzending naar de internationale

JAARBEURS STOCKHOLM
 (S:t Eriks Mässan: 25 Aug. - 9 Sept. '51)

- Voor deelnemers speciaal jaarbeurscontingent.
- CIHAN regelt huur, ontwerp, opbouw en inrichting van de stands, in-, uit- en doorvoerformaliteiten, transport van alle expositiegoederen.
- Kosten betaalbaar in Nederlandse guldens.
- Aanmelding deelnemers zo spoedig mogelijk in verband met beperkte ruimte.
- Samenwerking met het Nederland-Noord-Europa Instituut.

Alle inlichtingen telefoon 77.19.58 (K 1700).
 Afdeling Buitenlandse Jaarbeurzen. Kantoor 9-17 uur.
**CENTRAAL INSTITUUT TER BEVORDERING V. D. BUITENLANDSE
 HANDEL (CIHAN) - DEN HAAG - BEZUIDENHOUTSEWEG 64**

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
 Amsterdam (alleen Assurantie)

Harkkeerders en buislampen..

eiersorteermachines en grammofoonplaten, homogenisatoren en drijfriemen: dat zijn zo enkele van de talloze artikelen, waarover wij dagelijks publicaties vertalen in de moderne talen, het Spaans, Portugees, Italiaans, Zweeds enz. Om dit te kunnen doen, beschikken wij over een groot aantal buitenlandse medewerkers — door gaans beëdigde vertalers — die allen experts op speciale gebieden zijn. Hun vertalingen worden door Nederlandse taalkundigen en technici scherp gecontroleerd. Door deze werkwijze kunnen wij de garantie geven, dat Uw folders, prijs-couranten enz. een voortreffelijke indruk in het buitenland maken.

Ettelijke vooraanstaande concerns en honderden fabrieken behoren tot onze geregelde opdrachtgevers. Vraagt U eens nadere inlichtingen aan:

BUREAU VOOR RECLAMETEKST

D. VAN DER LINDEN

MAUVEZAND 5, LAREN (N.H.) TEL. 2189 (K 2953)

NKFE
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
 voor zwakstroom en sterkstroom
 koperdraad en koperdraadkabel
 Kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

G. A. KESSLER, *De evolutie van het systeem van deviezencertificaten in Indonesië en de invloed van de jongste wijzigingen daarin op de Nederlandse geldmarkt.*

Het systeem van deviezencertificaten in Indonesië is via een aantal tussentadia geëvolueerd van een constructie, welke geheel was gericht op het laten ontstaan van een vrije markt in certificaten, naar een geheel nieuwe constructie, waarbij het deviezencertificaat is gedegradeerd tot een technisch hulpmiddel om een feitelijke devaluatie gepaard met een aanzienlijke koersdifferentiatie over de gehele linie te kunnen doorvoeren. Voor de in Indonesië werkzame banken betekent de nieuwe constructie een sterke achteruitgang van haar liquiditeitspositie. Zij zullen zich hierdoor waarschijnlijk genoopt zien haar in Nederland en in andere landen als dekking voor te financieren importen aangehouden saldi aanzienlijk te verkleinen. Voor Nederland betekent dit, dat met de mogelijkheid moet worden gerekend, dat uit dezen hoofde voor belangrijke bedragen Nederlands schatkistpapier zal worden geliquideerd, hetgeen de spanningen op de Nederlandse geldmarkt tijdelijk verder zal kunnen doen toenemen.

PROF. Mr C. W. DE VRIES, *Begroting-Gemeentefonds-1951.*

De hoofdzaak van de begroting-Gemeentefonds-1951 is het bepalen van de hoogte a) van de algemene uitkering, b) van de bijzondere uitkering, c) van de daarna aan bepaalde gemeenten nog toekomende „bijzondere” bijzondere uitkering. Omtrent de uitkering onder a en b zegt de M. v. T.: „Met betrekking tot het geraamde bedrag wegens algemene en bijzondere uitkering wordt opgemerkt, dat dit is berekend naar een percentage van 125 van de bedragen, welke daarvoor... werden vastgesteld”. De Tweede Kamer heeft een steek laten vallen, doordat zij in het Voorlopig Verslag had moeten vragen, of de Minister nu deze 125 pCt nog handhaaft. De Minister zal deze steek wel opnemen en in zijn M. v. A. stelling een hoger percentage moeten noemen. Het Rijk wil het algemene percentage zo laag mogelijk houden en zoveel mogelijk overhouden om bijzondere hulp te verlenen. De gemeenten willen een zo laag mogelijke vaste uitkering (mits geen gemeente te veel krijgt) en niet meer aan de „bijzondere” bijzondere uitkering besteden dan strikt noodzakelijk is. De pot van het Gemeentefonds moet worden verdeeld. Hier geldt niet: wie wint de pot.

H. W. J. BOSMAN, *Inflatiebestrijding in Denemarken.*

De monetaire problemen van Denemarken vertonen een grote gelijkenis met die van Nederland. Beide landen zijn sterk ingeschakeld in het internationale handelsverkeer, zodat inflatoire tendenties in het binnenland zich spoedig in een groter tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans uiteten. Zowel Denemarken als Nederland hebben, vooral sinds het uitbreken van de oorlog in Korea en de daarop gevolgde versterkte bewapening, te kampen met een slechter worden van de ruilvoet, terwijl tegelijkertijd een groter deel van het nationale inkomen voor de eigen bewapening dient te worden besteed. Beide factoren geven gemakkelijk aanleiding tot een inflatoire spanning. Schr. heeft nu in dit artikel nagegaan, welke middelen de Deense Overheid heeft aangewend om het monetaire evenwicht zo veel mogelijk te handhaven. De Deense Overheid heeft ter oplossing van het monetaire probleem een minder duidelijke politiek gevoerd. De genomen maatregelen zijn steeds een compromis geweest: de socialisten en radicalen enerzijds en de conservatieve partij en liberale boerenpartij anderzijds houden elkaar in de Volksvertegen-

woordiging ongeveer in evenwicht. De economische machtsverhoudingen zijn in Denemarken — naar schr. meent — scherper toegespitst dan in Nederland.

P. C. A. 'T HOEN, *De ontwikkeling van het Nederlandse bedrijfsleven in de periode 1930—1950.*

Uit de voorlopige uitkomsten van de in October 1950 door het C.B.S. gehouden bedrijfstelling kan worden geconcludeerd: 1) dat sedert 1930 belangrijke verschuivingen in het bedrijfsleven hebben plaats gehad, in dier voege, dat het accent steeds meer op de nijverheid komt te liggen, 2) dat deze verschuivingen vooral veroorzaakt zijn door een zowel absoluut als relatief sterke toeneming van het aantal personen in de metaalnijverheid en in het bouwbedrijf en een relatief sterke groei van de chemische nijverheid en het wegvervoer, 3) dat eveneens verschuivingen hebben plaats gevonden in de werkgelegenheid voor vrouwen, welke in absolute cijfers het meest toenam in de klasse kleding en reiniging en relatief in de klassen wegvervoer, bouwnijverheid en chemische nijverheid, 4) dat er een algemene tendentie tot verdere concentratie in de industrie valt waar te nemen.

— SOMMAIRE —

G. A. KESSLER, *Les modifications intervenues en Indonésie dans le système des certificats de devises et leur influence sur le marché monétaire aux Pays-Bas.*

Par suite des modifications récentes intervenues en Indonésie dans le système des certificats de devises, et par lesquelles on renonce définitivement au libre échange des certificats de devises, la liquidité des banques en Indonésie a fortement diminué. Ceci pourrait produire une réaction sur le marché monétaire aux Pays-Bas, parce que cet état des choses pourrait contraindre les banques indonésiennes de réduire leurs avoirs auprès des banques aux Pays-Bas.

PROF. Mr C. W. DE VRIES, *Le budget 1951 du „Gemeentefonds”.*

L'essentiel du budget 1951 du „Gemeentefonds” réside dans la détermination du niveau a. de la répartition générale; b. de la répartition extraordinaire; c. de la répartition extraordinaire „spéciale” due à certaines communes. Le gouvernement tâche de réduire autant que possible le pourcentage général afin de réserver un maximum pour les secours extraordinaires. Les communes sont partisans d'une répartition fixe la plus élevée possible pour n'attribuer que le strict nécessaire aux répartitions extraordinaires „spéciales”. La cagnotte du „Gemeentefonds” doit être partagée. Il ne s'agit pas ici de savoir, qui va raffer l'enjeu.

H. W. J. BOSMAN, *La lutte contre l'inflation au Danemark.*

L'auteur examine dans cet article quels moyens le gouvernement danois a employé pour maintenir autant que possible l'équilibre monétaire. La politique suivie pour résoudre le problème monétaire n'est pas très claire. Les mesures prises se révèlent comme des compromis: les socialistes et les radicaux d'une part et le parti conservateur et le parti des paysans libéraux d'autre part se tiennent à peu près en équilibre à la Chambre.

P. C. A. 'T HOEN, *Le développement du secteur privé aux Pays-Bas durant la période 1930 à 1950.*

L'auteur examine le développement du secteur privé aux Pays-Bas pendant les deux dernières décades, à la lumière des résultats provisoires du recensement effectué par le „Centraal Bureau voor de Statistiek”.

De evolutie van het systeem van deviezencertificaten in Indonesië en de invloed van de jongste wijzigingen daarin op de Nederlandse geldmarkt

Nu het meer dan een jaar geleden is, dat in Indonesië het systeem van deviezencertificaten werd ingevoerd en in dit systeem sedert de inwerkingtreding op 13 Maart 1950 verschillende technische wijzigingen zijn aangebracht, welke ten dele een principiële karakter dragen, is het niet oninteressant de verschillende evoluties, welke dit systeem heeft doorgemaakt, aan een beschouwing te onderwerpen.

De aanvankelijke regeling.

De oorspronkelijke opzet van het systeem, zoals neergelegd in Bekendmaking A 26 van het LAAPLN dd. 11 Maart 1950, kan in grote trekken in de volgende punten worden samengevat ¹⁾.

a. De inbrenger van deviezen (hierna kortheidshalve te noemen de exporteur, hoewel de regeling evenzeer gold voor andere vormen van deviezeninbreng dan die uit hoofde van export) ontving onder het nieuwe systeem, behalve de tegenwaarde op basis van de officiële koers — welke ongewijzigd bleef — van de door hem ingeleverde deviezen, een deviezencertificaat tot een nominale waarde gelijk aan de helft van deze tegenwaarde. Als moment van deviezeninbreng gold hierbij het tijdstip, waarop door de betreffende bank een door de exporteur aangeboden exportwissel werd genocificeerd, c.q. ten gunste van de exporteur remise uit het buitenland werd ontvangen.

b. Het deviezencertificaat, dat de exporteur aldus ontving, kon door hem hetzij zelf worden behouden, teneinde daarvan te zijner tijd gebruik te maken bij de aankoop van deviezen — in dit geval werd hem een deviezencertificaat „in natura” uitgereikt —, hetzij aanstonds aan zijn bank worden verkocht tegen de op dat moment geldende „vrije” marktprijs voor deviezencertificaten.

c. De door de banken van exporteurs gekochte deviezencertificaten werden geheel los beschouwd van de valutapositie van de banken. De banken behoeften deze D/C's niet aan het Deviezenfonds door te verkopen — zulks in tegenstelling tot de door haar van exporteurs overgenomen deviezen — terwijl zij bevoegd waren de D/C's onder elkaar te verhandelen op basis van de „vrije” marktnotering, welke daarbij voor deviezencertificaten tot stand zou komen.

d. Zij die op grond van een bijzondere of algemene vergunning van het LAAPLN gerechtigd waren tot de aankoop van deviezen om daarmee betalingen aan het buitenland te verrichten (hierna te noemen importeurs, hoewel behalve betalingen uit hoofde van import uiteraard ook de andere uitgaande deviezentransacties onder het nieuwe systeem vielen), dienden daartoe bij hun bank D/C's in te leveren tot een nominale waarde gelijk aan 100 pCt van de op basis van de officiële koers berekende tegenwaarde van het betrokken valutabedrag.

Het moment, waarop de D/C's door de importeurs bij hun bank moesten worden ingeleverd, werd hierbij aanvankelijk bepaald op het tijdstip, waarop door importeurs een valutacontract met hun bank zou worden gesloten, of indien geen valutacontracten zouden worden aangegaan, het moment waarop door de bank tot afrekening van de uitgelegde valutabedragen met de importeur zou worden overgegaan.

Tenzij de importeurs uit hoofde van eigen exporten zelf reeds over deviezencertificaten zouden beschikken, dienden zij deze op dat zelfde moment bij hun bank aan te kopen tegen de voor deze certificaten alsdan geldende „vrije” marktprijs.

e. Aangezien bij evenwicht tussen in- en uitgaande deviezenbetalingen steeds tot een tweemaal hoger nominaal bedrag aan D/C's door importeurs benodigd zou zijn dan via exporteurs ter beschikking zou komen, zou in het gedachte systeem het Deviezenfonds dit tekort suppleren door op basis van de „vrije” marktprijs deviezencertificaten aan de banken te verkopen, die deze dan vervolgens aan importeurs konden doorverkopen. Het Deviezenfonds trad in het systeem dus als regel als netto verkoper van D/C's op. Hierin school het belangrijke fiscale voordeel, dat voor het Gouvernement in het nieuwe systeem was gelegen en dat, zoals uit het voorgaande duidelijk zal zijn, in feite werd veroorzaakt door de sterke differentiatie tussen de effectieve importkoers en de effectieve exportkoers, welke door het nieuwe systeem werd tot stand gebracht.

f. Naast de hierboven bedoelde „ready” transacties in D/C's, werd in de nieuwe regeling ook de mogelijkheid geopend tot het door de handel aangaan van termijncontracten in D/C's met de banken. De bedoeling hiervan was de handel in de gelegenheid te stellen het prijsrisico tot aan het moment, dat de „ready” deviezencertificatentransactie zou plaatsvinden, uit te schakelen. De opzet was, dat het Deviezenfonds zich geheel buiten deze termijnzaken zou houden — zulks in tegenstelling tot de valutatermijntransacties, welke door de banken onder het in Indonesië geldende deviezensysteem steeds met het Deviezenfonds moeten worden overgesloten — waarbij zich, evenals voor D/C's voor contante levering, een vrije handel gepaard met „vrije” prijsvorming voor termijncontracten zou moeten ontwikkelen.

Uit het voorgaande blijkt derhalve, dat het zeer bepaald de bedoeling was een „vrije” prijsvorming voor D/C's tot ontwikkeling te laten komen. Wel zou de Overheid op deze „vrije” prijsvorming een belangrijke invloed kunnen uitoefenen — mede doordat het Deviezenfonds in het al-

gemeen als netto-verkoper van D/C's zou optreden — doch fluctuaties in de certificatenprijs, afhankelijk van de vraag- en aanbodverhoudingen, werden in de aanvankelijke opzet van het systeem bepaald niet uitgesloten. Deze mogelijkheid tot prijsfluctuaties op de markt van D/C's werd gezien als een waarborg, dat de externe waarde van de Indonesische Rp. zich onder het nieuwe systeem steeds soepel zou aanpassen bij de nog niet tot rust gekomen interne waarde van deze valuta, waarbij met name ook rekening werd gehouden met de mogelijkheid, dat de positie van de Rp. geleidelijk weder sterker zou worden, hetgeen dan tot uitdrukking zou komen in een geleidelijke daling van de prijs van D/C's.

De werking in de praktijk.

Hoe heeft dit nieuwe systeem in de praktijk gewerkt?

Op de volgende punten kan hierbij de aandacht worden gevestigd.

1. In de eerste plaats moet worden geconstateerd, dat van een vrije prijsvorming van D/C's in de praktijk niets is terecht gekomen. Hierbij speelt een rol, dat de Overheid toch uitvoerig bleek te zijn voor alle consequenties van dien. Een voorname oorzaak daarnaast was evenwel, dat de banken niet genegen bleken een positie in D/C's aan te houden, aangezien werd gemeend, dat in verband met de overwegende invloed, welke van overheidswege op het prijsverloop zou kunnen worden uitgeoefend, hieraan te grote risico's zouden zijn verbonden. Dit punt is interessant, omdat hieruit blijkt, dat het zeer moeilijk is op een bepaald gebied tot een terugkeer naar het automatisme van de vrije markt te geraken, indien de bevoegdheden van de Overheid tot rechtstreeks ingrijpen te groot blijven.

De praktijk is derhalve deze geweest, dat de banken de door haar van exporteurs gekochte D/C's aanstonds doorverkochten aan het Deviezenfonds, terwijl zij anderzijds de door haar benodigde certificaten voor verkoop aan importeurs telkenmale bij het Deviezenfonds indekten. De certificatennotering werd daarmee geheel afhankelijk van de door het Deviezenfonds aangelegde noteringen; deze aan- en verkoopprijzen voor D/C's zijn door het Deviezenfonds, afgezien van fractionele margewijzigingen, gedurende de gehele periode stabiel gehouden op een koers van rond 200 pCt. Het systeem van vaste effectieve wisselkoersen bleef derhalve de facto onverminderd gehandhaafd.

2. In overeenstemming met de hierboven gesignaleerde ontwikkeling is ook een vrije termijnhandel in D/C's niet tot stand gekomen. Het Deviezenfonds heeft zich in de praktijk genoopt gezien wel degelijk aan deze termijnhandel deel te nemen, waarbij de banken er vrijwillig toe overgingen haar termijncontracten in D/C's met het Deviezenfonds over te sluiten.

3. De figuur van het deviezencertificaat „in natura” is in de praktijk tot de hoge uitzonderingen beperkt gebleven. Ook hier speelde het prijsrisico voor exporteurs waarschijnlijk een belangrijke rol.

4. Een punt van aanhoudende zorg vormde de regeling met betrekking tot het tijdstip, waarop door importeurs D/C's bij hun bank moesten worden ingeleverd. Op grond van budgetaire en monetaire overwegingen was dit moment in de oorspronkelijke regeling vroeg gesteld, namelijk gekoppeld aan het tijdstip, waarop door importeurs een valuta-

¹⁾ Voor een meer uitgebreide behandeling zie het artikel van Drs G. J. H. de Graaff in „E.-S.B.” van 29 Maart 1950.

contract met hun bank zou worden gesloten. Hoewel het aangaan van valutacontracten niet verplicht was, was de praktijk toch deze, dat bij bijna alle importzaken valutacontracten moesten worden gesloten, aangezien de banken zulks om technische redenen bij de opening van credieten in het buitenland verlangden. Voor de importeurs betekende deze regeling derhalve een aanzienlijk liquiditeitsnadeel, aangezien reeds op het moment van credietopening de middelen benodigd voor de aankoop van D/C's — uitmakende twee-derde van de „landed costs” — moesten worden uitgelegd. Deze liquiditeitsmoeilijkheden lieten niet na een remmende invloed op de import uit te oefenen. In verband met de hoge exportopbrengsten uit hoofde van de gestegen wereldmarktprijzen en de daarmee gepaard gaande ruime deviezenpositie annex versterking van inflatoire krachten binnen Indonesië, oordeelde de Regering het in de loop van 1950 gewenst de import zoveel als mogelijk te stimuleren. Daarbij werd tevens aandacht gegeven aan de hier gesignaleerde liquiditeitsmoeilijkheden voor importeurs. Een aanvankelijk aangebrachte wijziging, krachten welke het tijdstip van het moeten inleveren van D/C's werd verlegd naar het moment van het openen van een onherroepelijk crediet in het buitenland, kon uiteraard niet voldoende soulaas geven. Alleen voor zover het voor importeurs mogelijk was herroepelijke credieten te doen openen, gaf deze regeling een verlichting.

Een materiële verlichting van de liquiditeitsmoeilijkheden voor importeurs kwam eerst tot stand toen in November 1950 het tijdstip van inlevering van D/C's werd verlegd naar het moment, waarop door de bank tot afrekening van de gekochte valutabedragen werd overgegaan. Deze regeling, neergelegd in Bekendmaking A 31, betekende voor de importeur, dat een belangrijk geringer bedrag in de importfinanciering behoefde te worden vastgelegd. Anderzijds had deze regeling voor de Overheid ten gevolge, dat gedurende een overgangsperiode door het Deviezenfonds slechts zeer weinig D/C's aan de banken konden worden verkocht, zodat in deze periode het Deviezenfonds veeleer als netto-koper van D/C's moest optreden. Deze situatie heeft dan ook niet nagelaten op de ontwikkeling van het Gouvernementsdebet bij De Javasche Bank in de overgangsperiode, welke op de maatregel van November 1950 volgde, een sterk ongunstige invloed uit te oefenen, welke kan worden geraamd in de orde van grootte van Rp. 300 mln.

5. De hierboven bedoelde consequenties van de in November aangebrachte wijziging in het certificatenstelsel voor de budgetpositie van de Overheid hebben er toe geleid, dat het gehele systeem nog eens opnieuw principiëel in beschouwing is genomen. Daarbij kwam naar voren, dat, nu van een vrije handel in D/C's geen sprake was, het minder gewenst moest worden geacht de valutatransacties en de transacties in D/C's nog steeds als twee technisch van elkaar gescheiden aangelegenheden te blijven beschouwen. Deze scheiding bracht namelijk met zich, dat, wat de import betreft, de aankoop bij het Deviezenfonds door de banken van de benodigde valuta voor het verschaffen van contante dekking onder in het buitenland geopende credieten, als regel op een veel eerder tijdstip plaatsvond dan het moment, waarop de banken de terzake van deze importtransacties door importeurs benodigde certificaten bij het Deviezenfonds aankochten. Voor het Deviezenfonds betekende dit, dat de verkoop van D/C's steeds relatief ten achter lag bij de verkoop van valuta; voor de banken kwam een ander hierop neer, dat, vergeleken bij een toestand van officiële devaluatie van de Rp., slechts een relatief gering liquiditeitsoffer behoefde te worden gebracht voor het neerleggen van contante dekking in het buitenland, hetgeen mede één van de redenen was, dat door de banken in het algemeen in het buitenland steeds een dicht bij de 100 pCt liggende obligo-dekking werd aangehouden.

In dezelfde richting werkte de omstandigheid, dat, wat de exportzijde betreft, de door banken van exporteurs overgenomen D/C's steeds eerder aan het Deviezenfonds werden doorverkocht dan de betreffende valutabedragen, welke laatste namelijk eerst in het buitenland moesten worden geïncasseerd.

Tegenover een relatieve verzwaring van de budgetpositie van het Gouvernement stond derhalve een relatief ruime liquiditeitspositie van de banken. Het laatste kwam ook tot uitdrukking in de hoog opgelopen saldi van de particuliere banken bij De Javasche Bank, welke ultimo Januari 1951 rondweg Rp. 750 mln beliepen, terwijl voorts mede met de ruime liquiditeit van de banken in verband kon worden gebracht, dat de door de banken van de importeurs bij credietopening in het buitenland verlangde margestortingen veelal een zeer laag percentage van het totaal met de import gemoeide bedrag uitmaakten.

De hierboven geschiefte omstandigheden hebben er toe geleid, dat in Februari jl. een principiële wijziging werd gebracht in het systeem van deviezencertificaten, waarbij het gesignaleerde faseverschil tussen de valutatransacties en de D/C-transacties werd opgeheven, met het gevolg, dat de budgetpositie van het Gouvernement hiervan in sterke mate de gunstige weerslag ondervond, waartegenover uiteraard de liquiditeitspositie van de banken sterk achteruit ging.

De gewijzigde regeling van Februari 1951.

De nieuwe regeling, neergelegd in Bekendmaking van het LAAPLN A 34, dd. 15 Februari 1951, kenmerkt zich hierdoor, dat de transacties in D/C's daarbij over de gehele linie onverbreekelijk gekoppeld zijn aan de onderliggende valutatransacties. Technisch betekent dit onder andere het volgende:

- a. afgifte van D/C's „in natura” komt onder het nieuwe systeem niet meer voor. Exporteurs dienen derhalve de hun bij inlevering van deviezen, c.o. ter negotiatie aanbieding van exportwissels, toekomende D/C's onmiddellijk aan hun bank te verkopen tegen de officieel vastgestelde koers van D/C's (welke op 200 pCt is gehandhaafd);
- b. importeurs dienen de door hen benodigde D/C's aan de banken te betalen op het moment, waarop ook de betrokken valutabedragen worden afgerekend. De reeds in November doorgevoerde wijziging in het oorspronkelijke systeem is hiermede dus bestendigd;
- c. termijncontracten in vreemde valuta dienen in beginsel steeds samen te gaan met termijncontracten in de bijbehorende D/C's;
- d. de banken dienen deze termijncertificatencontracten, evenals de termijnvalutacontracten, steeds over te sluiten met het Deviezenfonds. Voorts dienen de banken reeds op het moment, waarop zij „ready” valuta van het Deviezenfonds betrekken, de waarde van de daaraan verbonden certificaten aan het Fonds te betalen, terwijl omgekeerd bij levering van valuta aan het Deviezenfonds eerst op het tijdstip van overdracht van deze valuta vergoeding voor de daarop betrekking hebbende certificaten kan worden ontvangen. Transacties in D/C's tussen de banken onderling zijn in het vervolg, zoals ook ten aanzien van valutatransacties het geval is, verboden, terwijl zowel voor D/C's als voor vreemde valuta de regel geldt, dat de positie van de banken steeds „square” dient te zijn.

Het blijkt derhalve, dat het deviezencertificaat, dat tot vóór de in Februari doorgevoerde wijziging als een zelfstandig waardepapier, c.q. valutarecht, kon worden beschouwd, thans, onder de nieuwe regeling, is geworden tot een technisch-administratief hulpmiddel om voor alle valutatransacties, zowel die tussen banken en handelaren, als die tussen banken en Deviezenfonds, een van de officiële koers afwijkende effectieve koers tot stand te brengen, met dien verstande, dat daarbij bovendien een belangrijke koersdifferentiatie tussen ingaande en uitgaande valutatransacties wordt verwezenlijkt.

Wat het Gouvernement betreft, heeft de nieuwe regeling niet nagelaten een uitgesproken gunstige invloed uit te oefenen op de budgetpositie. De daling van het Gouvernementsdebet bij De Javasche Bank in de maanden Februari, Maart en April jl. van in totaal rond Rp. 800 mln dient dan ook grotendeels op rekening te worden gesteld van de in deze overgangsperiode na de nieuwe regeling sterk verhoogde netto-verkoop van D/C's door het Deviezenfonds. De ontwikkeling van de aan de nieuwe regeling voorafgaande maanden werd daarmee meer dan ongedaan gemaakt.

Samenvattend kan worden geconstateerd, dat het systeem van deviezencertificaten in Indonesië, via een aantal tussenstadia, is geëvolueerd van een constructie, welke aanvankelijk geheel was gericht op het laten ontstaan van een „vrije” markt in D/C's en welke als zodanig logisch van opzet kon worden genoemd, naar een geheel nieuwe constructie, waarbij het D/C is „gedegradeerd” tot een technisch hulpmiddel om een feitelijke devaluatie gepaard met een aanzienlijke koersdifferentiatie over de gehele linie te kunnen doorvoeren, welke nieuwe constructie, in dit licht gezien, evenzeer als een logisch en afgerond geheel kan worden aangemerkt.

De invloed van de nieuwe regeling op de liquiditeit van het Indonesische bankwezen en de terugslag hiervan op de Nederlandse geldmarkt.

Intussen heeft de nieuwe regeling van Februari jl. belangrijke consequenties voor de liquiditeitspositie van het Indonesische bankwezen. Vooral door het vervoegd aan het Deviezenfonds moeten betalen van D/C's, betrekking hebbende op de in het buitenland onder geopende importcredieten neer te leggen contante dekking, zien de banken haar liquiditeit in sterke mate aangetast, zij het dat een getroffen overgangsregeling heeft gewaarborgd, dat een en ander zich niet ineens in zijn volle scherpheid heeft gemanifesteerd. De omvang van de bedragen waar het hier om gaat, wordt duidelijk, wanneer men bedenkt, dat het Indonesische bankwezen alleen al in Nederland ultimo Februari jl. rondweg N.C. f 250 mln aan importobligo's had uitstaan. In totaal beliepen de importobligo's in Nederland en in andere landen naar schatting ongeveer het 2 à 3-voudige, derhalve rondweg f 650 mln. De hertegen door de banken aangehouden contante dekking varieerde in het algemeen tussen 80 en 100 pCt, uitmakende derhalve naar schatting ca f 550 mln. De als gevolg van de nieuwe regeling hierover verschuldigde bedragen voor de aankoop van D/C's kunnen derhalve worden gesteld in de orde van grootte van Rp. 1.100 mln. Hierbij moet evenwel in aanmerking worden genomen, dat in dit cijfer is begrepen de positie van De Javasche Bank, voor welke het liquiditeitsvraagstuk uiteraard anders ligt.

Op welke wijze kunnen de banken deze sterk verhoogde middelenbehoefte opvangen, indien zij de omvang van haar zaken niet willen terugbrengen?

In de eerste plaats kunnen de banken uiteraard terugvallen op haar reserves bij De-Javasche Bank. Dat een dergelijke ontwikkeling inderdaad tot op zekere hoogte heeft plaats gehad, bewijst dat de saldi van de particuliere banken bij De Javasche Bank in de maanden Februari en Maart met ca f 250 mln zijn teruggelopen. Latere afzonderlijke cijfers staan niet ter beschikking, doch uit het verloop van de totale creditsaldi van derden bij De Javasche Bank — waarvan de saldi der particuliere banken een belangrijk deel uitmaken — wordt de indruk verkregen, dat deze beweging zich ook in April in sterke mate heeft voortgezet.

Een andere althans in beginsel voor de banken aanwezige

mogelijkheid is de van importeurs verlangde margestorting — welke zoals hierboven opgemerkt in verschillende gevallen bepaald zeer laag was — te verhogen. Zou hiermede te ver worden gegaan, dan zou daardoor de in November jl. voor de importeurs bewerkstelligde verlichting hunner liquiditeitspositie echter weer teniet worden gedaan, iets wat ook van overheidswege zeker ongaarne zou worden gezien. Bovendien zijn hier ook concurrentieoverwegingen tussen de banken in het spel, zodat niet in het algemeen kan worden gezegd, of deze mogelijkheid een belangrijke rol zal spelen.

Tenslotte dient als overblijvende voornaamste uitweg voor de banken te worden genoemd het terugbrengen van de omvang van in het buitenland onder geopende importcredieten neergelegde contante dekking. Het is op dit punt, dat de Nederlandse geldmarkt in het spel komt. Zoals reeds hierboven opgemerkt lopen de importobligo's van het Indonesische bankwezen in Nederland in de orde van grootte van N.C. f 250 mln. Hiertegen werd in het algemeen een contante dekking aangehouden op de „kleine” A-rekeningen, welke fluctueerde tussen 80 en 95 pCt. Ook na de nieuwe regeling van Februari jl. hebben de banken deze procentuele dekking voorlopig nog gehandhaafd. Ultimo April jl. stond op de kleine A-rekeningen nog uit een bedrag van rond f 225 mln, uitmakende ca 92 pCt van de gezamenlijke importobligo's van de banken.

Er zijn echter tekenen, die er op wijzen, dat door verschillende van de banken thans op korte termijn zal worden overgegaan tot het op een aanzienlijk lager niveau brengen van de in Nederland aangehouden dekkingssaldi. Zo vertonen deze saldi in de eerste twee weken van Mei reeds een daling van rond f 45 mln. Hoeveer deze beweging zal gaan, kan in het algemeen moeilijk worden voorspeld. Het is echter duidelijk, dat ook indien volstaan zou worden met het omlaag brengen van het gemiddelde dekkingspercentage tot bijv. 50 pCt, hiermede reeds een bedrag zal zijn gemoeid, dat boven de f 100 mln ligt. Aangezien de saldi op de kleine A-rekeningen door de Amsterdamkantoren, c.q. correspondenten van de in Indonesië werkzame banken in overwegende mate in Nederlands schatkistpapier zijn belegd, betekent het terugbrengen van de dekkingssaldi, dat tot een overeenkomstig bedrag Nederlands schatkistpapier zal worden afgestoten, resp. niet zal worden vernieuwd. Een dergelijke ontwikkeling zal de spanningen op de Nederlandse geldmarkt, die sedert de recente discontoverhoging van De Nederlandsche Bank toch reeds groot zijn, tijdelijk nog sterk kunnen doen toenemen.

Tegelijkertijd betekent het terugtrekken door de in Indonesië werkzame banken van een deel van de op de „kleine” A-rekeningen aangehouden dekkingssaldi, dat hierdoor de vordering van De Nederlandsche Bank op Indonesië op de betalingsaccoordrekening tussen Nederland en Indonesië (de „grote” A-rekening) met een overeenkomstig bedrag zal teruglopen, hetgeen zich dus als een schijnbare achteruitgang van de Nederlandse deviezenpositie zal manifesteren.

Amsterdam.

G. A. KESSLER.

Begroting-Gemeentefonds-1951

Heeft de vergadering van twee begrotingscommissiën uit de Tweede Kamer, die op 9 Mei 1951 haar Verslag vaststelde van het afdelingsonderzoek aangaande twee zeer heterogene begrotingsontwerpen, een steek laten vallen?

Het afdelingsonderzoek aangaande de begroting van het staatsmuntbedrijf voor het dienstjaar 1951 leverde natuurlijk geen stof tot het houden van beschouwingen, welke in het openbaar moeten worden verschild.

Maar kan ook het afdelingsonderzoek van de begroting

van het Gemeentefonds niets anders opleveren dan de conclusie: „Het afdelingsonderzoek... heeft de begrotingscommissiën geen aanleiding gegeven tot het maken van opmerkingen”?

Er is geen „aanleiding”? Mag dan toch in het publiek een kleine opmerking worden gemaakt?

* *

Het Gemeentefonds heeft ingevolge art. 1 van de finan-

ciële verhoudingswet van 15 Juli 1929 (de wet-de Geer) een afzonderlijke begroting. Deze wet is niet alleen sedert 1929 gewijzigd en aangevuld door de wet-noodvoorziening gemeentefinanciën 1948, 1949 en 1950, maar zij staat al weer op de helling met het oog op het wetsontwerp noodvoorziening gemeentefinanciën 1951 en 1952. Dit wetsontwerp werd wel wat laat ingediend. De wet moet over 1951 „werken”. Men is wat laat met deze zaak, want Nederland en de afwachende gemeentebesturen kennen nog slechts het over deze wijzigingswet uitgebrachte (voor het wetsontwerp zeer ongunstige) „Voorlopig Verslag”. Dat is al weer enkele weken terug. De Memorie van Antwoord toeft.

Ondertussen is dan ook in het najaar-1950 het ontwerp van de begroting van inkomsten en uitgaven van het Gemeentefonds verschenen, waarbij natuurlijk geen rekening kon worden gehouden met al hetgeen zou kunnen gebeuren met de uiteindelijke wet-noodvoorziening 1951 ter regulering der gemeentefinanciën over de jaren 1951 en 1952.

Krachtens de financiële verhoudingswet, bovengenoemd, komen onder de uitgaven van het Fonds over 1951 de onderscheidene uitkeringen, welke uit het Fonds aan de gemeentebesturen moeten worden gedaan, op deze begroting voor. Er is o.a. een belastinguitkering, een algemene uitkering en een bijzondere uitkering.

Er zijn nog allerlei andere uitkeringen uit het Fonds te doen, maar daarover worde thans niet gesproken. Dan wordt het wat al te ingewikkeld. Bij een vorige gelegenheid mocht in dit blad geschreven worden, dat wij met dit systeem van talloze uitkeringen vast moeten lopen). Er komt nu ook nog weer een tijdelijke nieuwe uitkering, wegens het gemis van de baten voor gemeenten nu niet meer voortvloeiende uit de opbrengst der bereids afgeschafte ondernemingsbelasting. Deze belastingopbrengst moest worden gecompenseerd om de gemeenten niet plotseling een „tekort” te bezorgen. Dit is dan de zogenaamde „suppletie”-uitkering. Deze gemeenten hadden liever een eigen, nieuwe belastingopbrengst krachtens de wet dan een zoveelste uitkering des Rijks.

* *

Voor het doel van dit opstel is voldoende, dat gewezen wordt op deze passage uit de Memorie van Toelichting van het begrotingsontwerp voor 1951: „Nu een wettelijke grondslag tot het doen van uitkeringen uit het Gemeentefonds, als gevolg van de beperkte geldigheidsduur van (genoemde) Noodvoorziening voor 1951 ontbreekt, is de onderhavige begroting samengesteld op basis van bovengenoemd wetsontwerp tot verlenging dier wet (verlenging van de wet van 1948)”.

De hoofdzaak van deze begroting is nu het bepalen van de hoogte,

- van de algemene uitkering;
- van de bijzondere uitkering;
- en van de daarna aan bepaalde gemeenten nog toe-komende „bijzondere” bijzondere uitkering.

Omtrent de uitkering onder a. en b. zegt nu de Memorie van Toelichting:

„Met betrekking tot het geraamde bedrag wegens algemene en bijzondere uitkering wordt opgemerkt, dat dit is berekend naar een percentage van 125 van de bedragen, welke daarvoor bij inwerkingtreden der noodregeling gemeentefinanciën werden vastgesteld (de bedragen over 1948 dat zijn de zogenaamde basisbedragen)”.

Dit kleine zinnetje is voor de praktijk der gemeentefinanciën uiterst belangrijk. Het Voorlopig Verslag had kunnen (en eigenlijk moeten) vragen, of de Minister nu deze 125 pCt nog handhaaft. Heeft de vergadering der

¹⁾ Zie „De tweede noodvoorziening ten aanzien der gemeentefinanciën” in „E.-S.B.” van 25 April 1951.

twee genoemde begrotingscommissiën daarvoor geen belangstelling? De gemeentebesturen zien met de grootste belangstelling uit naar de nieuwe vaststelling van dit percentage. In zijn Memorie van Antwoord zal de Minister stellig (zulks ongevraagd) een hoger percentage moeten noemen.

Bekend is, dat reeds over het eerste jaar 1948 het basisbedrag werd verhoogd met 10 pCt; voor 1950 en 1951 met 20 pCt, later geworden 125 pCt; voor 1951 is dus weer gedacht aan 125 pCt, zulks dus voor de algemene en voor de bijzondere uitkering. De Minister erkent, dat er dan zelfs gemeenten zullen zijn, die niet in staat zullen zijn te komen tot een budgetair evenwicht. Het uitkeringspercentage kan natuurlijk niet te hoog worden gesteld, want dan zouden enkele gemeenten teveel geld ontvangen. Het percentage van 125 geeft, als elk percentage, immers een algemeen, objectief recht op uitkering. Daarnaast staan de nu nog toegezegde bijzondere verhogingen van het uitkeringsbedrag. Deze worden gegeven door de Minister, indien er „bijzondere omstandigheden” zijn. Dus de Minister beslist. De gemeentebesturen zien dit niet graag.

Maar nu ontstaat ook een puzzel. Wanneer tot een verhoging van het hierboven genoemde, algemene uitkeringspercentage wordt overgegaan, dan wordt de pot van het Fonds niet aangetast ²⁾. De inhoud van de pot van het Fonds wordt door de wet bepaald. Hoe hoger het vaste uitkeringspercentage, dan wordt de som voor het uitkeren van de „bijzondere” bijzondere uitkering kleiner.

Het Rijk wil uiteraard het algemene percentage zo laag houden als maar enigszins mogelijk is en dan zo veel mogelijk overhouden om bijzondere hulp individueel te verlenen. De gemeenten willen het objectieve doel bereiken door een zo hoog mogelijke vaste uitkering (mits geen gemeente te veel krijgt) en niet meer aan de „bijzondere” bijzondere uitkering besteden dan strikt noodzakelijk is.

De pot moet worden verdeeld. Hier geldt niet: wie wint de pot.

* *

De normale uitgaven der gemeenten zijn sedert de berekening van ongeveer October 1950 aanmerkelijk gestegen. Terwijl het duurdere leven en de loonronde aan het Rijk ook nieuwe inkomsten langs de weg der belastingheffing brengen, hebben de gemeentebesturen van de

²⁾ Zie over het oplopen van de inhoud van de pot van het Gemeentefonds de nieuwe nota van de Minister van Financiën van 19 April 1951.

stijgende kosten alleen maar verdriet. De „loonronde”, de prijsstijging der grondstoffen, de noodzakelijke verhoging van de steunnormen, de verhoging van de kasgeldrente, verhogen het gemeentelijk budget, zoals dit werd beoordeeld in het najaar van 1950. In Mei 1951 zien de begrotingen der gemeenten er, materieel gezien, geheel anders uit dan zij formeel zijn vastgesteld.

De Regering achtte in het najaar 1950 het percentage van 125 aanvaardbaar. Hoe hoog moet het nu worden gesteld?

* * *

De gemeentebesturen betreuren het, dat het Rijk het Gemeentefonds beheert. Zij zagen stellig liever een afzonderlijke beheersautoriteit, die als „hoge autoriteit” naast de Minister en naast de individuele gemeentebesturen zoude staan.

Het is dus zo, dat de Minister het uitkeringspercentage vaststelt. Ook niet de wet, maar de Minister stelt het percentage vast.

Nu maken de inkomsten van het Gemeentefonds, die steunen op de wet, het voor de Minister gemakkelijk om de aanvankelijk voorgestelde 125 pCt te verhogen, want met de opbrengst der (vroeger te laag geschatte) rijksmiddelen loopt het over de maanden Januari-April zéér goed.

Ook wanneer de Regering dus er toe overgaat het percentage op een hoger bedrag vast te stellen, dan is er een groot bedrag in geld over om aan te wenden voor „bijzondere” bijzondere-uitkeringen.

Men zou dus verwachten, dat in het Voorlopig Verslag was gevraagd: „meent de Minister nog dat met de 125 pCt kan worden volstaan”?

In de Memorie van Antwoord zal de nu niet uitgelokte vraag, toch wel beantwoording vinden. Zo is de Regering. Zij geeft ook ongevraagd de nodige inlichtingen. De Kamer heeft een steek laten vallen. De Minister zal de steek toch wel opnemen.

⁵s-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

Inflatiebestrijding in Denemarken

De monetaire problemen van Denemarken vertonen een grote gelijkenis met die van Nederland. Beide landen zijn sterk ingeschakeld in het internationale handelsverkeer, zodat inflatoire tendenties in het binnenland zich spoedig in een groter tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans uiteten. Zowel Denemarken als Nederland hebben, vooral sinds het uitbreken van de oorlog in Korea en de daarop gevolgde versterkte bewapening, te kampen met een slechter worden van de ruilvoet, terwijl tegelijkertijd een groter deel van het nationale inkomen voor de eigen bewapening dient te worden besteed. Beide factoren geven gemakkelijk aanleiding tot een inflatoire spanning en het is niet van belang ontbloeit na te gaan, welke middelen de Deense Overheid heeft aangewend om het monetaire evenwicht zoveel mogelijk te handhaven.

Allereerst moge de monetaire positie van Denemarken aan de hand van enkele cijfers worden verduidelijkt.

De lopende rekening van de betalingsbalans vertoont in 1950 een tekort van 360 mln kroner tegenover een overschot van 291 mln kroner in 1949, in beide gevallen nadat de Marshall-hulp in rekening is gebracht ¹⁾.

Inzake de handelsbalans kunnen de volgende cijfers worden gegeven.

Handelsbalans.			
(in miljoenen kroner)			
	1948	1949	1950
Import	3.424	4.212	5.397
Export	2.731	3.560	4.579
Importsaldo	693	652	818

Bron: „International Financial Statistics”, Maart 1951.

Uit deze cijfers blijkt duidelijk de vergroting van het invoeroverschot in 1950. Deze ontwikkeling houdt onder andere verband met de liberalisatie van het handelsverkeer (in samenhang met de lage douanetarieven in Denemarken) en met het vormen van voorraden met het oog op de prijsstijging. Vooral echter is oork van invloed geweest het reeds gereveerde slechter worden van de ruilvoet, waartomtrent de volgende gegevens inzicht verschaffen.

	Indexcijfers importprijzen 1937 = 100	Indexcijfers exportprijzen 1937 = 100
September 1949	225	280
April 1950	253	260
Januari 1951	321	279

Bron: „International Financial Statistics”, Maart 1951.

¹⁾ Ontleend aan de „Neue Zürcher Zeitung” van 23 Maart 1951.

Zijn dus de importprijzen sinds de devaluatie van verschillende valuta's in September 1949 met 43 pCt gestegen, de exportprijzen zijn nagenoeg gelijk gebleven, hetgeen dus wijst op een daling van het reële nationale inkomen. De vraag doet zich dan uiteraard voor, hoe deze daling over de verschillende bevolkingsgroepen moet worden verdeeld en het is deze vraag, die tussen die groepen onderling en ten opzichte van de Regering tot grote moeilijkheden aanleiding pleegt te geven.

Voor een deel kan het slechter worden van de ruilvoet worden toegeschreven aan de devaluatie en aan de algemene prijsstijging op de internationale grondstoffenmarkten, waarbij de prijsstijging van de Deense exportgoederen, vooral daar het minder sterke producten betreft, ver achter bleef. Voor Denemarken speelt echter bovendien een rol de prijsvaststelling op lange termijn in handelsovereenkomsten met Engeland en in het algemeen de afhankelijkheid van de Engelse markt ten aanzien van de agrarische export ²⁾.

Op zichzelf leidt een importoverschot en — in het algemeen gesteld — een grotere verkoop dan aankoop van deviezen door het bankwezen tot een vermindering van de geldhoeveelheid. Deze vermindering kan dan ten dele of geheel worden gecompenseerd, eventueel zelfs meer dan gecompenseerd door geldschepping ten behoeve van de Overheid en/of het bedrijfsleven.

In Nederland is het resultaat in 1950 geweest, dat de geldhoeveelheid per saldo met f 471 mln is afgenomen; in Denemarken is de geldhoeveelheid in 1950 stabiel gebleven, zodat tegenover de geldonttrekking door nettoverkoop van deviezen door het bankwezen een ongeveer even grote geldschepping moet hebben gestaan ³⁾.

Een nadere analyse daarvan is bij mijn weten niet beschikbaar; wel kan er nog op worden gewezen, dat ook een zekere ontsparing bij de inflatoire tendenties een rol speelt, gezien het feit, dat de terugbetalingen bij de spaarbanken de stortingen in 1950 met 48 mln kroner hebben overtroffen ⁴⁾.

De sterk gestegen importprijzen en een vermindering van subsidies op bepaalde goederen in 1950 hebben uiteraard geleid tot een stijging in de Deense kosten van levens-

²⁾ Zie hierover het artikel van Ir M. K. Hylkema in „E.-S.B.” van 11 April 1951.

³⁾ Deze passage is vooral gebaseerd op de uitvoerige uiteenzettingen op blz. 42-47 van het jaarverslag over 1950 van De Nederlandsche Bank.

⁴⁾ Ontleend aan het jaarverslag van de Nederlandse Spaarbankbond over 1950, tabel 28.

onderhoud, waaromtrent de volgende cijfers beschikbaar zijn.

Indexcijfers kosten van levensonderhoud.

1937 = 100	
October 1949:	170
Januari 1950:	174
Juli 1950:	179
Januari 1951:	192

Bron: „International Financial Statistics”, Maart 1951.

Deze indexcijfers zijn van meer dan gewoon belang, aangezien de lonen van grote groepen arbeiders, ambtenaren en employé's aan dit indexcijfer gekoppeld zijn. Het reële inkomen van de personen, die tot deze groepen behoren, is dus beschermd en een daling van het totale nationale reële inkomen, zoals deze uit de bovenbeschreven ontwikkeling is voortgevloeid, zal dus geheel ten laste van andere groepen komen, die voor zover zij economische macht uitoefenen, op hun beurt hun reële inkomen zullen trachten te handhaven; zo zullen de ondernemers trachten dit door prijsverhoging te doen.

Het komt mij daarom voor, dat de theorie, die in verschillende redactionele artikelen in dit tijdschrift is ontwikkeld met betrekking tot de rol der economische machts-groepen bij het inflatieverschijnsel⁵⁾, in de economische situatie van Denemarken een goede bevestiging vindt. Uit het hierna volgende zal dit duidelijk blijken.

- Welke maatregelen heeft men nu genomen om deze inflatoire tendenties tegen te gaan?

In de eerste plaats heeft de centrale bank naar het klassieke middel der discontopolitiek gegrepen: in Juli 1950 werd het disconto van 3½ op 4½ pCt gebracht, terwijl in November een nieuwe verhoging tot 5 pCt plaatsvond. Deze verhogingen werden door de particuliere banken ten aanzien van de door haar berekende debetrente gevolgd.

Daarnaast heeft de centrale bank in October een eind gemaakt aan de mogelijkheid om credietpapier met betrekking tot door de particuliere banken verstrekte bouwcredieten te herdisconteren. Door deze maatregel werden de investeringen in de bouwsector afgeremd. Een quantitative credietcontrole, zoals in ons land per 1 Januari jl. tot op zekere hoogte toe stand is gekomen, is in Denemarken echter niet ingevoerd.

De algemene rentestand is wellicht mede onder invloed van de genoemde maatregelen sinds medio 1950 regelmatig gestegen, hetgeen moge blijken uit het rendement op niet-aflasbare staatsschuld, welk rendement van 4,42 per ultimo Juni 1950 steeg tot 4,95 per ultimo Februari 1951.

Van de zijde der Overheid is een minder duidelijke politiek gevoerd, hetgeen ook niet te verwonderen valt, indien men bedenkt, dat de socialisten en radicalen enerzijds en de conservatieve partij en liberale boerenpartij anderzijds elkaar in de Volksvertegenwoordiging ongeveer in evenwicht houden. De genomen maatregelen zijn dus steeds een compromis geweest.

Men kan globaal zeggen, dat de socialisten bij het nemen van maatregelen de nadruk hebben gelegd op prijscontroles en een gedeeltelijke terugschroefing van de liberalisatie van het handelsverkeer, terwijl de beide rechtse partijen, die aan de socialisten een inflationistische „full employment”-politiek verwijten, de oplossing hebben willen zoeken in een restrictieve credietpolitiek en een beheersing der lonen, zulks met behoud van het vrijgemaakte handelsverkeer. Ook inzake de fiscale politiek bestaat uiteraard verschil van inzicht.

De in October 1950 opgetreden rechtse coalitieregering diende ingrijpende voorstellen in met betrekking tot de financiering der bewapening en de bestrijding der inflatie, welke beide problemen uiteraard nauw samenhangen.

Deze voorstellen, die door het parlement werden aangenomen, omvatten een speciale defensiebelasting voor twee

jaren, die jaarlijks 130 mln kroner zal opbrengen, een extra-belasting op hogere inkomens, die naar verwachting jaarlijks 28 mln kroner opbrengt, een verhoging van indirecte belastingen op verschillende artikelen, die 300 mln per jaar moet opbrengen, een defensielening van 150 mln kroner, een vermindering van de niet-militaire overheidsuitgaven en een stelsel van gedwongen sparen voor 1951, dat 200 mln kroner zou moeten opleveren.

De gedwongen besparingen zouden gelden voor hen, die een jaarlijks inkomen van meer dan 8.000 kroner hebben (voor ongetrouwen: 6.000 kroner). De op te brengen bedragen genieten 4 pCt rente en worden uiterlijk in 1960 terugbetaald.

Zijn langlopende leningen en belastingen bekende anti-inflatiemaatregelen, tot gedwongen besparingen gaat men minder snel over. Ik moge er daarom iets meer van zeggen, waarbij ik in de eerste plaats zou willen opmerken, dat gedwongen besparingen uit een monetair oogpunt hetzelfde effect hebben als belastingen of bij het publiek geplaatste leningen. Er wordt in al deze gevallen koopkracht aan het publiek onttrokken.

In ander opzicht is er echter verschil. Voor zover men nl. de consumptie van de lagere inkomensgroepen (die uiteraard quantitatief zeer belangrijk is) wil verminderen, en zulks niet door vrijwillige besparingen mogelijk is, komen daarvoor in aanmerking: verhoging van indirecte belastingen, verhoging van loonbelasting, vermindering van prijssubsidies (indien deze verstrekt worden) en gedwongen besparing.

De eerste drie gevallen komen neer op een vermindering van het beschikbare reële inkomen; in het tweede geval wordt het voor consumptie beschikbare inkomen eveneens verminderd, doch daar staat een vermogensvorming resp. -vermeerdering tegenover. Men behoudt een claim op de terugbetaling van het gespaarde bedrag en men krijgt rente uitgekeerd. Later zal de claim moeten worden terugbetaald uit belastingen, ten dele door andere bevolkingsgroepen te dragen. De noodzakelijke consumptievermindering wordt dus thans verregen, doch deze vermindering zal men in een latere tijd desgewenst kunnen inhalen. Uit sociaal-politiek en psychologisch oogpunt is deze methode daarom wel te onderscheiden van die der belastingverhoging resp. subsidievermindering.

Met bovenstaande maatregelen bleek het Deense monetaire probleem nog lang niet opgelost. Zoals in het begin van dit artikel werd opgemerkt houden immers de nominale lonen van grote groepen werknemers verband met het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud. De lonen van de arbeiders in het bedrijfsleven bijv. worden tweemaal per jaar herzien op basis van het indexcijfer van Januari resp. Juli. De herziene lonen gaan dan in op de eerstvolgende eerste Maart, resp. eerste September.

Het indexcijfer van Januari 1951 vertoonde een stijging ten opzichte van dat van Juli 1950 met ruim 7 pCt. Ten dele was dit het gevolg van de verhoging der indirecte belastingen in het najaar van 1950, ten dele van de prijsstijging in het buitenland, ten dele vermoedelijk ook wel van prijsverhogingen als reactie op vroeger verhoogde lonen.

Op deze wijze werd dus wederom zowel de druk van een slechter wordende ruilvoet als de verhoging der belastingen⁶⁾ van grote groepen werknemers zonder meer afgewenteld. De inflatiegevaaren, die aan dit stelsel zijn verbonden, werden door de Regering ingezien; zij deed dan ook in Januari jl. aan de oppositie in het parlement voorstellen om tot een stabielere prijs- en loonontwikkeling te komen.

Deze voorstellen hielden in, dat de werknemers van 3/8

⁵⁾ Prof. C. Iversen deelde in een lezing in Zwitserland mede, dat zelfs de directe belastingen bij de berekening van de kosten van levensonderhoud in aanmerking worden genomen! (Ontleend aan het verslag van die lezing in de „Neue Zürcher Zeitung” van 6 Februari 1951).

⁶⁾ Zie bijv. „E.-S.B.” van 27 September 1950 en 17 Januari 1951.

van de hun toekomstige loonsverhoging afstand zouden doen, dat er van 1 Augustus 1951 af een algemene loonstop zou komen, dat voor Deense producten prijsverlagingen zouden worden doorgevoerd, ten dele door de landbouw, ten dele door de handel te dragen en dat ook de scheepsvrachten zouden worden verlaagd. Op deze wijze dacht men een beperking van de besteding van alle bevolkingsgroepen te kunnen verkrijgen.

Na enkele weken van onderhandelingen bleek, dat de grote partijen het niet over de regeringsvoorstellen eens konden worden. In hoofdzaak bleef men van mening verschillen over de verdeling der lasten over de diverse groepen der bevolking.

Nadat de Regering daarop bij het parlement nieuwe plannen had ingediend, werd tenslotte een compromis bereikt. Het voornaamste element van deze oplossing is een verhoging der gedwongen besparingen, die bereikt zal worden door de inkomensgrens lager te stellen: nl. op 5.000, 5.500 of 6.000 kronen (naar gelang men in een plattelandsgemeente, in een provinciestad of in Kopenhagen woont). Van de basisbedragen moet 100 kronen, van het inkomen daarboven een progressief percentage worden bespaard. De rente is wederom 4 pCt; na 8 jaar of bij het eerder bereiken van de 70-jarige leeftijd krijgt men het geld terug. Met deze maatregel denkt men voor het financiële jaar 1951/52 ruim 200 mln kronen extra te verkrijgen.

De compromis-oplossing voorzagt verder in nieuwe indirecte belastingen, die voor een deel niet in het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud tot uiting zullen komen en 90 mln kronen zullen moeten opbrengen; in een vermindering van de subsidiëring van de suiker met 19 mln kronen; in een stabilisatie van boter-, melk-, vlees- en broodprijzen op het geldende niveau, gepaard gaande met een herinvoering voor de grote landbouwbedrijven van de afleveringsplicht voor graan. Verder zullen een verscherpte prijscontrole en een bruto-winststop worden ingevoerd, terwijl

de import van gecontingenteerde goederen met 200 mln kronen zal worden verminderd.

Het principe van de binding der lonen aan de index van de kosten van levensonderhoud is echter niet verlaten! Men zal moeten afwachten welk effect de genomen maatregelen zullen sorteren.

In bovenstaande schets is niet aan een of meer bepaalde partijen verweten een oplossing der moeilijkheden te hebben tegengehouden. Zulks is uitermate moeilijk te bewijzen. Men komt er niet met de leuze van het „algemeen belang”, aangezien ieder dit belang anders ziet en de grondoorzaak van de moeilijkheden immers schuilt in de vraag, hoe de lasten van een vermindering van het reële nationale inkomen over de economische groepen moeten worden verdeeld.

Wel staat het voor mij vast, dat een regeling, waarbij bepaalde groepen voor elke daling van hun reële inkomen automatisch compensatie vinden, principieel onjuist is, hoezeer uiteraard in bepaalde gevallen compensatie alleszins billijk is⁷⁾.

Het Deense voorbeeld bewijst hoe moeilijk het is van een dergelijk automatisme, indien dit eenmaal is ingevoerd, af te komen.

Maakt men een korte vergelijking met Nederland, dan komt het mij voor, dat de economische machtsverhoudingen in Denemarken scherper zijn toegespitst dan in Nederland, waarbij ik dan ten aanzien van ons land denk aan de aanvaarding van 5 pCt consumptiebeperking door de vakverenigingen en aan de oproep der centrale werkgeversorganisaties tot het laag houden der prijzen.

⁷⁾s-Gravenhage.

Drs H. W. J. BOSMAN.

⁷⁾ In het rapport van de Sociaal-Economische Raad in Nederland over de loon- en prijsbeleid wordt aangegeven, in welke gevallen compensatie al dan niet toelaatbaar is: blijft bijv. bij stijgende export- en importprijzen het totale nationale inkomen reël gelijk, doch daalt het deel van de arbeiders daarin, dan is een compensatie billijk.

De ontwikkeling van het Nederlandse bedrijfsleven in de periode 1930-1950

Inleiding.

Nu onlangs de voorlopige uitkomsten van de in October 1950 door het Centraal Bureau voor de Statistiek gehouden bedrijfstelling zijn gepubliceerd (mededelingen Maart 1951, B.T. 1) is het mogelijk zich een eerste indruk te vormen van de ontwikkeling van het bedrijfsleven in de afgelopen twee decennia. Het is interessant deze ontwikkeling na te gaan, zij het dan dat men daarbij in het oog dient te houden, dat de voorlopige uitkomsten zijn samengesteld uit niet gecontroleerd grondmateriaal, zodat bij de definitieve bewerking nog fouten aan het licht kunnen komen, die enige verschuivingen in de resultaten teweeg kunnen brengen.

Hoewel een en ander tot voorzichtigheid maant kan de belangstellende toch nauwelijks zijn lust bedwingen aan deze gegevens nadere beschouwingen te wijden, ook al moeten deze uiteraard even voorlopig zijn. De laatstelijk in ons land gehouden bedrijfstelling dateert immers nog van 1930, zodat zeer velen al sedert lange tijd reikhalzend uitzien naar recente gegevens over het bedrijfsleven.

Vooropgesteld moet worden, dat de gegevens, zoals ze in bovengenoemde publicatie werden opgenomen, betrekking hebben op de nijverheid, de handel en het verkeer, met uitzondering echter van de spoorwegen, de P.T.T. en de schippersbedrijven in de wilde vaart, welke op het moment van publicatie nog niet volledig beschikbaar waren. Een ernstige lacune is dit echter niet.

Het aantal vestigingen.

Het totaal aantal vestigingen, dat 384.700 bedroeg in 1930 is sedertdien toegenomen tot 403.200 ofwel met 5 pCt. De sterkste toename had plaats in de bedrijfsklassen wegvervoer (61 pCt), chemische nijverheid (50 pCt), textielnijverheid (48 pCt) en aardewerk, glas, kalk, stenen (49 pCt). Bovendien in de klassen kunstnijverheid (131 pCt) en papier (75 pCt). Deze laatste twee bevatten echter slechts een gering aantal vestigingen.

In verschillende bedrijfsklassen is het aantal vestigingen belangrijk afgenomen en wel in de diamantnijverheid (70 pCt), hetgeen te wijten is aan de deportatie van grote aantallen joden, in wier handen deze bedrijfstak bijna geheel berustte, in de houtnijverheid (invloed van de schaarste aan hout en het ontstaan van houtvervangende producten), de ledernijverheid (vooral ten gevolge van de daling van het aantal schoenherstellers), de mijnbouw (nl. de veenderij), de winkels en de tramwegen.

Wanneer de bedrijfsklassen in enkele groepen worden samengevat dan blijkt, dat de volgende toe- of afneming van het aantal vestigingen heeft plaats gehad.

	1930	1950	toename
Nijverheid	159.041	172.565	8,5 pCt
Handel	178.225	174.780	- 2,0 pCt
Vervoerswezen	18.106	26.635	47,0 pCt

Het aantal werkzamen.

Belangrijker voor het inzicht in de ontwikkeling zijn de gegevens van het aantal werkzamen in de verschillende bedrijfsklassen, omdat deze cijfers vooral een indruk geven van het verloop van de werkgelegenheid.

Het totaal aantal personen nu in de hier behandelde bedrijfsklassen, dat 1.676.300 bedroeg in 1930, is sedertdien met niet minder dan 746.000 of bijna 45 pCt gestegen. In het onderstaande staatje is de toeneming in de verschillende bedrijfsklassen van de nijverheid gegroepeerd naar de rangorde van de relatieve groei.

Bedrijfsklasse	1930	1950	toeneming in pCt
Chemische nijverheid	23.822	55.165	132
Kunstnijverheid	968	2.008	107
Metaalnijverheid	221.006	431.061	95
Bouwnijverheid	155.484	290.931	88
Kleding en reiniging	105.043	167.213	59
Textiel	82.143	126.835	55
Papier	15.036	22.963	53
Leder, wasdoek, rubber	40.142	59.171	47
Gas, electr. en waterl.	22.953	32.467	42
Grafische nijverheid	40.232	53.670	34
Hout, kurk, stro	49.453	62.430	28
Voedings- en genotmiddelen	189.344	240.142	27
Aardewerk, glas, kalk, stenen	40.252	51.002	27
Mijnbouw, veenderijen	53.373	53.102	0
Diamant	1.750	1.517	-13
	1.041.001	1.650.677	59

Meer dan de helft van de stijging in de totale industrie wordt veroorzaakt door de toeneming van het aantal personen in de metaalnijverheid en de bouwnijverheid. Ook de procentuele stijging in deze klassen is hoog, doch het hoogst is zij in de chemische nijverheid.

Het aantal personen in de handel steeg van 448.538 tot 521.662 of met 16 pCt. Deze toeneming vond vrijwel geheel plaats in de „overige handel” (d.z. kleinhandel niet in winkels, groothandel en tussenpersonen en handelsbedrijven n.e.g.). In de winkels nam het aantal personen vrijwel niet toe.

Het aantal personen, werkzaam in de vervoersbedrijven, vertoont een belangrijke stijging, nl. van 117.398 tot 157.543 d.i. 34 pCt. Hoewel deze stijging gedeeltelijk veroorzaakt wordt doordat, in verband met het verschil in techniek van de tellingen van 1930 en 1950, de melkrijdersbedrijven (welke veelal door boeren als nevenbedrijf worden uitgeoefend) in 1950 vollediger zijn geteld dan in 1930, heeft hier toch ook de ontwikkeling van het verkeer een belangrijke rol gespeeld, met name vooral in de luchtvaart (toeneming van 309 tot 6.472) en het wegvervoer (toeneming 103 pCt).

Samengevat in enkele hoofdgroepen kan de volgende ontwikkeling worden geconstateerd.

	aantal personen		toeneming	
	1930	in pCt	1950	in pCt
Nijverheid	1.041.001	65	1.650.677	71
Handel	448.538	28	521.662	22
Vervoerswezen	117.398	7	157.543	7
	1.606.937	100	2.329.882	100

Bedrijfsklasse	aantal personen		toeneming in pCt	w.o. vrouwen		toeneming in pCt
	1930	1950		1930	1950	
Aardewerk, glas, kalk, stenen	40.252	51.002	27	2.483	3.176	28
Grafische nijverheid	40.232	53.670	34	5.414	9.507	76
Bouwnijverheid	155.484	290.931	88	5.574	13.862	148
Chemische nijverheid	23.822	55.165	132	5.074	12.997	156
Hout, kurk, stro	49.453	63.430	28	2.348	3.006	28
Kleding, reiniging	105.043	167.213	59	55.771	100.131	80
Leder, wasdoek, rubber	40.142	59.171	47	5.288	10.352	96
Mijnbouw, veenderij	56.373	53.102	0	1.793	734	59
Metaalnijverheid	221.006	431.061	95	16.970	30.561	80
Papier	15.036	22.963	53	3.459	4.913	42
Textiel	82.143	126.835	55	29.952	37.881	87
Gas, electriciteit, waterleiding	22.953	32.467	42	750	1.399	27
Voedings- en genotmiddelen	189.344	240.142	27	36.717	49.428	34
Kleinhandel in winkels	251.730	254.906	1	105.756	121.277	15
Overige handel	190.808	266.756	36	22.031	40.490	84
Wegvervoer	34.056	68.996	103	4.259	4.101	226
Vervoer te water	48.861	49.252	1	1.077	1.714	58
Hulpbedrijven vervoer	30.345	26.333	-13	2.110	2.195	4
Hotel-, café- en restaurantbedrijven	63.960	83.453	30	31.129	40.718	31

Er blijkt uit, dat het zwaartepunt van het Nederlandse bedrijfsleven zich steeds meer naar de nijverheid verplaatst.

Vrouwenarbeid.

De werkgelegenheid voor vrouwen in de periode 1930-1950 nam ongeveer in gelijke mate toe als de totale werkgelegenheid, nl. eveneens met 45 pCt. Dit was echter lang niet in elke bedrijfsklasse het geval. Slechts in de klassen aardewerk, glas, kalk, stenen, de chemische nijverheid, hout, kurk en stro en het hotel-, café- en restaurantbedrijf hield de werkgelegenheid voor de vrouwen gelijke tred met die voor de mannen.

Een meer dan evenredige toeneming van de werkgelegenheid voor vrouwen vertoonden vooral de grafische nijverheid, de bouwnijverheid, kleding en reiniging, de klasse leder, wasdoek, rubber, gas-, electriciteits- en waterleidingbedrijven, de handel, het wegvervoer en het vervoer te water. In enkele klassen nam de werkgelegenheid voor vrouwen relatief minder toe dan die voor mannen en wel in de metaalnijverheid, de papiernijverheid en de textielindustrie. In één bedrijfsklasse, nl. in de mijnbouw en veenderij, liep de werkgelegenheid voor vrouwen zelfs ook in absolute cijfers terug en wel van 1.793 in 1930 tot 734 in 1950.

In de tabel onder aan de blz. zijn de absolute en relatieve cijfers van de belangrijkste bedrijfsklassen bijeengebracht.

De bedrijfsgrootte.

De gemiddelde bedrijfsgrootte in de nijverheid steeg in de beschouwde periode van 6,5 personen per bedrijf tot 9,6 personen per bedrijf, hetgeen wijst op een tendentie tot concentratie. Deze komt het sterkst tot uiting in de gas-, electriciteits- en waterleidingbedrijven, waarvan de gemiddelde grootte toenam van 30 tot 41 en in de mijnbouw, waar, als gevolg van het verlopen der veenderij, de gemiddelde grootte toenam van 40 tot 57. In de metaalnijverheid valt een stijging te constateren van 8 tot 11, in de bouwnijverheid van 4 tot 7 en in de chemische nijverheid van 10 tot 15. Achteruitgang in gemiddelde grootte vertoonde geen enkele bedrijfsklasse.

Conclusies.

Uit het voorgaande kan worden geconcludeerd:

1e. dat sedert 1930 belangrijke verschuivingen in het bedrijfsleven hebben plaats gehad in dier voege, dat het accent steeds meer op de nijverheid komt te liggen;

2e. dat deze verschuivingen vooral veroorzaakt zijn door een zowel absoluut als relatief sterke toeneming van het aantal personen in de metaalnijverheid en in het bouwbedrijf en een relatief sterke groei van de chemische nijverheid en het wegvervoer;

3e. dat eveneens verschuivingen hebben plaats gevonden in de werkgelegenheid voor vrouwen, welke in absolute

cijfers het meest toenam in de klasse kleding en reiniging en relatief in de klassen wegvervoer, bouwnijverheid en chemische nijverheid;

4e. dat er een algemene tendentie tot verdere concentratie in de industrie valt waar te nemen.

In een volgend artikel zal wellicht gelegenheid zijn nader in te gaan op de verschillen in ontwikkeling tussen de provincies, waartoe de publicatie van het C.B.S. eveneens de benodigde gegevens verschaft. Reeds een oppervlakkige beschouwing van de cijfers doet n.l. vermoeden, dat hier bijzonder opmerkelijke veranderingen hebben plaats gevonden, in het bijzonder met betrekking tot de spreiding van de industrie.

Vught.

P. C. A. 't HOEN.

INGEZONDEN STUKKEN

Kostprijsberekening van de melk

De heer A. R. van Nes, ec.drs, te 's-Gravenhage schrijft ons:

In het artikel „De kostprijsberekening van de melk” poogt Ir Vredeling een indruk te geven van de invloed, welke het toenemen van de melkstroom heeft op de kostprijs van de geproduceerde melk. Schrijver geeft als doel van zijn artikel aan: wij hebben de bewering van de Stichting voor den Landbouw, als zou een grotere melkproductie gepaard gaan met een gelijkblijven van de kostprijs per eenheid product, willen bestrijden. In het midden latend of de bewering van de Stichting voor den Landbouw inderdaad zo positief is gesteld, is de schrijver mijns inziens hierin niet geslaagd. Immers, hij constateert, dat in het melkjaar 1949/50 de melkproductie 10 pCt hoger is geweest dan door het L.-E.I. in de voorcalculatie voor dat jaar was geraamd, terwijl de kosten slechts een stijging van 7 pCt vertoonden. Uit deze divergentie, concludeert hij dan, dat de stijging van de melkproductie heeft geleid tot een daling van de kostprijs per eenheid. Hierbij maakt Ir Vredeling echter de fout, dat hij een *genormaliseerde* kostprijsberekening vergelijkt met een *historische* kostprijsberekening. Stel, dat de weersomstandigheden in het melkjaar 1949/50 in plaats van gunstig eens ongunstig waren geweest. Dan zou bijvoorbeeld gevonden zijn, dat een 7 pCt productieverhoging gepaard was gegaan met een kostenstijging van 10 pCt. Zou dan de conclusie getrokken mogen worden, dat een stijging van de melkproductie leidt tot een stijging van de kostprijs per eenheid? Het feit, dat in het melkjaar 1949/50 een 10 pCt hogere melkproductie is behaald met 7 pCt hogere kosten bewijst nog niet, dat deze productieverhoging onder *normale productieomstandigheden* ook zou hebben geleid tot een daling van de kostprijs per eenheid. Alleen indien dit laatste aangevoerd zou worden — en dit is met het beschikbare materiaal niet mogelijk — zou de stelling van Ir Vredeling daarmee bewezen zijn.

Naschrift.

Uit het bovenstaand stuk van de heer A. R. van Nes blijkt, dat er tussen hem en mij enig misverstand bestaat. Met mijn artikel heb ik n.l. niet willen bewijzen, dat „een” stijging van de melkproductie leidt tot een daling van de kostprijs per eenheid, doch mijn betoog slaat alleen op de melkkostprijs in het jaar 1949/1950, zoals het in de inleiding en in het slot van het artikel ook is gesteld. Tussen de regels door kan men merken, dat Drs Van Nes met mijn opvatting kan meegaan voor zover dit de kostprijs in 1949/1950 betreft.

Voor het overige ben ik het geheel met hem eens. Zou men willen nagaan de invloed van een grotere melk-

productie *onder normale omstandigheden* op de kostprijs van de melk, dan zal men eerst de beschikking moeten hebben over de nacalculaties van een groot aantal jaren om daaruit een conclusie te trekken omtrent de relatie kostprijs/productie-omvang onder normale productieomstandigheden.

Het feit, dat de door mij gecorrigeerde nacalculatie voor het boekjaar 1949/1950 uitwijst, dat de vergrote melkproductie geleid heeft tot een daling van de kostprijs per eenheid, zegt nog niet, dat de grotere melkproductie op zichzelf de oorzaak is van deze kostprijsdaling. Voor mij zelf heb ik de overtuiging, dat deze daling gedeels veroorzaakt is door de gunstige productie-omstandigheden.

Overigens zou het interessant zijn om in de toekomst, wanneer hiervoor voldoende materiaal is verzameld, zo goed mogelijk de verhouding marginale kosten/marginale opbrengst vast te stellen. Want eerst dan zou men, zoals Drs Van Nes terecht opmerkt, iets kunnen zeggen van de rentabiliteit van de melkproductie in Nederland onder normale productie-omstandigheden.

Utrecht.

Ir H. VREDELING.

De tweede noodvoorziening ten aanzien van de gemeentefinanciën

De heer J. Hasper te Rotterdam schrijft ons:

In „E.-S.B.” van 25 April jl., no 1771, blz. 314, stelt Prof. Mr C. W. de Vries, dat de Tweede Kamer in haar Voorlopig Verslag de pointe van het hierboven aangegevoerde wetsontwerp heeft gemist. De Kamer had gevraagd: hoe denkt de Regering over de autonomie van de gemeenten? Volgens Prof. de Vries had eigenlijk moeten worden gevraagd: krijgen de gemeenten nu een groter belastinggebied te bewerken en minder rijksbijdragen?

Dit is eigenlijk een grapje van Prof. de Vries; een spelletje met gedachten en woorden. Als de Tweede Kamer had gevraagd: „Wanneer krijgen de gemeenten nu eindelijk weer eens een groter belastinggebied, zo, dat de gemeenteraden het van de burgers gevraagde offer tegen een voorgestelde maatregel kunnen afwegen?”, dan had iedere commentator kunnen schrijven: de pointe is gemist, want het gaat in wezen om de gemeentelijke autonomie.

Maar het is niet om deze opmerking, dat ik op bovenaangehaald artikel terugkom. Mijn bezwaar gaat tegen de slotalinea's, die betrekking hebben op de uitkeringen uit het Gemeentefonds. Prof. de Vries gaat daarbij uit van uitkeringspercentages en vraagt: moet dit percentage, dat in 1950 aanvankelijk was gesteld op 120 en later op 125, op dit cijfer worden bevroren? Zal in 1951 en 1952 125 pCt of 130 pCt van de uitkeringen van 1948 aan de gemeenten moeten worden afgedragen?

Hier heeft Prof. de Vries de pointe gemist. Met weglating van ongenietbare technische details is zulks met weinig woorden aan te tonen. Men moet dan weten, dat de *ontvangsten* van het Fonds wel *ten dele* worden beheerd door percentages, *maar de uitkeringen niet*. Volgens de bestaande wet wordt 8 pCt van de Rijksbelastingen in het Gemeentefonds gestort. Deze opbrengst, verhoogd met andere bronnen van inkomen, *moet* over de gemeenten worden verdeeld (opgedeeld). Die verdeling geschiedt elk kwartaal. Omdat dan nog geen definitieve belastingontvangsten bekend zijn, behelpt de administratie zich *tijdelijk* met ramingen. Voor de jaren 1948/1950 is geraamd, dat in ieder geval 120, later 125 pCt van de in 1948 genoten bedragen zou kunnen worden uitgekeerd. Naderhand is gebleken, dat de Minister, als beheerder van het Gemeentefonds, dus als trustee van de gemeenten, rond f 300 mln ten onrechte niet had opgedeeld, d.w.z. ten onrechte aan de gemeenten had onthouden.

De Minister heeft nu bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend om dat bedrag in kas te mogen houden, teneinde daarmee een door hem te beheren conjunctuurfonds voor de gemeenten te stichten. En bij de behandeling van dat wetsontwerp vraagt de Kamer nu: hoe denkt de Regering eigenlijk over de gemeentelijke autonomie? En dan vraagt de lezer weer: wie heeft nu eigenlijk de pointe gemist? De Kamer of Prof. de Vries?

Naschrift.

Wanneer de lezer vraagt: wie heeft nu eigenlijk de pointe gemist van mijn betoogje, dan is het antwoord: de heer J. Hasper.

Ik heb betoogd, dat het kernprobleem is, dat de gemeenten generlei stukje eigen inkomstenbelasting hebben. Het uitkeringssysteem is vastgelopen. Het is „overdone”.

Daaraan voegde ik toe, dat nu de beoordeling van het percentage (125 pCt?, 130 pCt?, 135 pCt?, 140 pCt? enz.) der uitkering op het „basis-bedrag” (der uitkering) een moeilijkheid is, welke de Regering moet oplossen. Weer een beslissing der Regering, waar de gemeentebesturen buiten staan!

Op het ogenblik wordt regelmatig de 125 pCt uitgekeerd. Blijft dit zo? Niemand weet het.

's-Gravenhage.

C. W. DE VRIES.

Inflatie en de sociale fondsen

Ir J. C. Kaars Sijpesteijn te Krommenie schrijft ons:

Met belangstelling las ik het artikel van de heer Gerlof Verwey „Inflatie en de sociale fondsen” in „E.-S. B.” van 25 April jl.

Ik ben het met de schrijver eens, dat in het algemeen de regeringen der verschillende landen in de na-oorlogse jaren onvoldoende er toe hebben medegewerkt de bevolkingen duidelijk te maken in welke staat van welvaart (armoede) de respectievelijke landen verketen. Ook kan ik onderschrijven, dat te gemakkelijk de weg van de minste weerstand werd en wordt gekozen, t.w. die der inflatie.

Echter meen ik te mogen stellen, dat de waardevermindering van het geld, op langere termijn bezien, inhaerent schijnt aan ons economisch en politiek stelsel. Er zijn m.i. verschillende verklaringen voor te geven, maar één verklaring vind ik altijd het meest sprekend en plausibel.

Dat is de volgende: in een democratische maatschappij zullen de loontrekkenden trachten hun in geld uitgedrukt loon te doen stijgen om daarmee hun verhoogde welvaart in hoger loon uitgedrukt te zien.

Verhoogde welvaart bij gelijkblijvend loonpeil komt tot uitdrukking in lagere prijzen, maar is psychologisch niet aantrekkelijk.

Aangezien ook het prijsniveau vaak schoksgewijs stijgt en daalt en het loonpeil zich vertraagd hierom beweegt, krijgt men op langere termijn een steeds hoger loon- en prijspeil te zien.

Theoretisch kan men wel deflationistische maatregelen nemen, die dit verschijnsel tegengaan, maar de geestesgesteldheid der mensen verzet zich daartegen. Ik ben dus van mening, dat, ook zonder een lichtvaardige inflationistische politiek der regeringen, een vermindering van de waarde van de munt op langere termijn een normaal verschijnsel is te noemen.

Daarop baseer ik mijn opvatting, dat fondsvorming voor sociale voorzieningen onjuist moet worden genoemd. De oudedagvoorziening, waarbij deze fondsvorming het sterkst spreekt, omdat hier fondsen worden gevormd, waaruit eerst over tientallen van jaren uitkeringen worden

gedaan, behoort — en ik sta hier gelukkig niet alleen ¹⁾ — te worden gefinancierd volgens het omslagstelsel.

Niet, omdat de huidige te lichtvaardige financiële politiek der regeringen het onheil van de inflatie ons zo duidelijk voor ogen stelt, maar omdat ik zelfs bij een gezonde financiële politiek der regeringen op langere termijn een vermindering van de waarde van de munt als een te verwachten verschijnsel aanvaard en waarvoor ook m.i. geen deflationistisch kruid gewassen is.

Als ik, en diegenen die met mij het omslagstelsel voor de oudedagvoorziening voorstaan, als één der argumenten hiervoor gebruiken, dat dan de inflatie geen vat meer kan krijgen op de pensioenuitkeringen, dan behoort ik niet tot hen „die het onheil van de inflatie niet wensen te voorkomen”, maar tot hen, die de fondsvorming — en niet alleen uit angst voor inflatiegevaar — voor sociale voorzieningen onjuist en onnodig achten.

De sociale ontwikkeling leidt naar het omslagstelsel; het stelsel van fondsvorming dateert uit de tijd, dat incidenteel voorzieningen voor bepaalde groepen van werknemers werden getroffen en het particulier verzekeringssysteem werd, ja moest worden gekozen.

Juist omdat, zoals schrijver opmerkt, „een bedrijf, waarvan de pensioengerechtigden op latere leeftijd niet in staat zijn op de hun eigen wijze te leven, zich niet kan onttrekken aan de verantwoordelijkheid uit eigen middelen tot hun levensonderhoud bij te dragen” en „het in het belang is zowel van het betrokken bedrijf als van de pensioengerechtigden, dat in dit opzicht het bedrijf niet voor een al te zware verantwoordelijkheid komt te staan”, moet m.i. spoedig door werkgevers en werknemers, door Regering en burgers, gekozen worden voor het omslagstelsel.

Laat men niet terugschrikken voor een afdoende oplossing, ook al moet daarvoor datgene, wat door werkelijk sociaal-voelende werkgevers — tezamen vaak met hun werknemers — is opgezet, worden beëindigd.

Alle oplossingen, waarbij de fondsvorming wordt gehandhaafd, zijn lapmiddelen, die nimmer tot het beoogde doel zullen leiden.

Naschrift.

Zou het juist zijn, zoals Ir Kaars Sijpesteijn stelt, dat de waardevermindering van het geld, op langere termijn bezien, inhaerent is aan ons economisch en politiek stelsel? Ik weet het niet, voel mij echter allerminst zeker.

Van 1879 tot 1895 is de waarde van het geld gestegen; ook weer tussen 1920 en 1933. In 1933 was de waarde zelfs vermoedelijk niet hoger dan in 1914. Het kan zijn, dat na nog een halve eeuw zal blijken, dat deze perioden als tijdelijke inzinkingen in een overigens opwaartse beweging moeten worden gezien. Of dat, zoals bijv. Prof. Hayek aanneemt, grote inzinkingen van het prijsniveau, daar deze politiek niet welkom zijn, niet meer zullen voorkomen. Doch wie zal dit met zekerheid zeggen?

Toch is de gedachte van de heer Kaars Sijpesteijn zeer suggestief. Door de eeuwen zijn er in bijna alle landen munt- en valutaverzwakkingen geweest en als wij ons bepalen niet tot onze tijd en die van onze vaders doch tot een periode van eeuwen, geloof ik, dat des heren Kaars Sijpesteijn's betoog aan kracht wint. Het opvallende is dan echter, dat de waardevermindering der valuta zich dan niet blijkt te bepalen tot „ons economisch en politiek stelsel”. Onder de economische en politieke stelsels, die aan de negentiende en twintigste eeuw vooraf gingen, was muntverzwakking evenzeer aan de orde van de dag. Bovendien: in onze eigen tijd ziet men waardevermindering van het geld niet alleen in de landen, die het door de heer Kaars Sijpesteijn bedoelde stelsel huldigen, doch

¹⁾ Zie o.a. het rapport van de Nederlandsche Maatschappij voor Nijverheid en Handel, 1938: Fondsvorming Overheid; Rapport Raad van Bestuur in Arbeidszaken, 1950: Financiering Wettelijke Oudedagvoorziening.

evenzeer in tal van andere landen (Rusland en Oost-Europa, Azië).

De reden van deze vermindering was vroeger, zover ik daarover kan oordelen, ongeveer gelijk aan de tegenwoordige, nl. dat de Staat (of de Vorst) boven zijn middelen leefde. Veelal zag men en ziet men dan ook de muntverzwakkingen optreden als gevolg van oorlogen.

Dit zijn slechts enige aantekeningen naar aanleiding van de argumentatie van de heer Kaars Sijpesteijn. Zijn conclusie, dat het omslagstelsel de voorkeur verdient boven het stelsel van fondsvorming, wordt door deze kanttekeningen niet noodzakelijk aangetast. Eerder zullen zij zijn conclusie versterken.

Bij het omslagstelsel komt echter alles aan op de uitwerking. Men kan omslaan over het gehele Nederlandse bedrijfsleven, over bedrijfs- of vakgroepen of ook nog over andere groeperingen. Men kan ook elke onderneming op zich zelf nemen. Welk systeem men ook neemt, er zijn direct een groot aantal vragen en er is nooit een plan onder mijn aandacht gekomen, dat mij de overtuiging gaf, dat het mogelijk zal zijn deze behoorlijk op te lossen, zelfs al zou men het over het principe eens zijn. Fondsvorming wil zeggen, dat elke onderneming of groep van ondernemingen zich zelf redt en van te voren voorzieningen treft — zij het, dat deze onvoldoende kunnen blijken —; omslagstelsel berust op samenwerking met anderen ter bereddering van een staat van zaken, waarvoor geen voorzieningen getroffen zijn en brengt grote belangenverschillen aan het licht. Men heeft nu eenmaal altijd goedgaande bedrijven en slechtgaande, jonge bedrijven en oude, kleine, middelgrote en grote bedrijven, bedrijven met oud en met jong personeel, bedrijven met nauwelijks enige of wisselende werknemers e.d. en de belangen van al deze bedrijven zijn niet dezelfde. De kwestie wordt direct anders als men alleen met één instantie te maken heeft, en die instantie bovendien de Overheid is. Voor de Overheid heeft het omslagstelsel naar mijn indruk grote voordelen. Ook het rapport van de Nederlandse Maatschappij voor Nijverheid en Handel 1938, waarop de heer Kaars Sijpesteijn doelt, beveelt het omslagstelsel alleen voor de Overheid aan en zondert het particuliere bedrijfsleven zelfs uitdrukkelijk uit.

Laat ik de heer Kaars Sijpesteijn overigens gerust stellen: ik zou evenmin als hij de moed willen opgeven, dat te eniger tijd een goede oplossing voor het omslagstelsel ook voor het particuliere bedrijfsleven te vinden is, doch ik geloof niet, dat men zeggen kan dat dit stelsel de voorkeur verdient als men niet eerst de uitwerking tot in bijzonderheden in concreto voor zich ziet.

Amsterdam.

GERLOF VERWEY.

BEDRIJFSECONOMISCHE NOTITIES

De schaduwzijden van het lifostelsel in cijfervoorbeelden

Het is na de beschouwing in „E.-S.B.” van 18 April 1951¹⁾ nuttig gebleken, daaraan enige cijfermatige voorbeelden toe te voegen. Het is voor dit doel niet nodig alle gevallen, welke in een theoretische beschouwing vereist zou zijn, wordt hier dus bewust niet nagestreefd. Hetgeen voor de praktijk belangrijk is, wordt daardoor des te duidelijker naar voren gebracht. Omtrent de inperking van het te bestrijken terrein zij het volgende opgemerkt.

Indien men op dit terrein voorbeelden wil construeren, dan moeten daarin de volgende gezichtspunten worden

¹⁾ „Beëindiging der belastingheffing over schijnwinst met betrekking tot voorraden?”, blz. 301-e.v.

verwerkt: a. perioden van prijsstijging en prijsdaling; b. voorraden groter/kleiner dan de „ijzeren voorraad”. We laten dynamische vergroting/verkleining van de noodzakelijke „ijzeren voorraad” buiten beschouwing. Voorts kunnen de gevallen, waarin de werkelijke voorraad groter is dan de ijzeren voorraad als niet interessant worden uitgesloten. Verder nemen we aan, dat de beginvoorraad gelijk is aan de ijzeren voorraad.

Voor de praktijk is in de eerste plaats toetsing van het mogelijk in de toekomst bij de fiscale winstberekening toegelaten lifostelsel aan dat, waarbij de voorraad waardeerd wordt tegen de laagste van kostprijs of marktprijs interessant. Vervolgens komt toetsing aan het effectievere ijzeren voorraadstelsel, het door zijn eenvoud meest gewenste systeem van fiscale winstberekening, in aanmerking. Vergelijking met de winstbepaling volgens het principe der vervangingswaarde blijft achterwege, omdat de kans op fiscale toepassings (nog?) niet binnen onze gezichtskring schijnt te liggen.

Volledigheidshalve zij nog opgemerkt, dat we ons natuurlijk baseren op de economische voorraad, d.i. de aanwezige voorraad, vermeerderd resp. verminderd met reeds afgesloten inkoop- resp. verkoopcontracten. Eigenlijk wordt verondersteld, dat deze contracten op normale wijze op de goederenrekening zijn geboekt.

I. Stijgend prijsniveau, te kleine eindvoorraad.

A. Kostprijs of marktprijs.					
Voorraad	500 à f 10	f 5.000	Verkoop	1.250 à f 20	f 25.000
Inkoop	1.000 „ „ 15 „	15.000	Eindvoorraad	250 „ „ 15 „	3.750
Winst		„ 8.750			
	<u>1.500</u>	<u>28.750</u>		<u>1.500</u>	<u>f 28.750</u>
B. Lifostelsel.					
Voorraad	500 à f 10	f 5.000	Verkoop	1.250 à f 20	f 25.000
Inkoop	1.000 „ „ 15 „	15.000	Eindvoorraad	250 „ „ 10 „	2.500
Winst		„ 7.500			
	<u>1.500</u>	<u>f 27.500</u>		<u>1.500</u>	<u>f 27.500</u>
C. IJzeren voorraadstelsel, vervangingswaarde einde boekjaar f 17.					
Voorraad	500 à f 10	f 5.000	Verkoop	1.250 à f 20	f 25.000
Inkoop	1.000 „ „ 15 „	15.000	Eindvoorraad	250	750 ¹⁾
Winst		„ 5.750			
	<u>1.500</u>	<u>f 25.750</u>		<u>1.500</u>	<u>f 25.750</u>
Ijzeren voorraad		500 à f 10 =	f 5.000		
Tekort		250 „ „ 17 =	„ 4.250		
			f 750		

De verschillen tussen de verkregen winstcijfers t.o.v. het lifo-stelsel zijn als volgt te verklaren:

1. Het lifo-stelsel geeft f 1.250 minder winst dan bij waardering van de voorraad tegen de laagste van aankoopprijs of marktprijs. Bij het eerste wordt niet tot de winst gerekend de waardevermindering van de eindvoorraad, nl. 250 à (15—10) = f 1.250.

2. Het ijzeren voorraadstelsel geeft f 1.750 minder winst dan het lifo-stelsel, omdat het eerste er rekening mede houdt, dat de voorraad tot op het normale niveau moet worden aangevuld tegen f 17, waarna deze nieuwe aankoop tot op de vaste basisprijs wordt afgeschreven: 250 à (17—10) = f 1.750. Indien de vervangingswaarde aankoop inderdaad tegen f 17 plaatsvindt en de eindvoorraad aan het einde van het volgende boekjaar gelijk is aan de ijzeren voorraad, wordt de vaste basisprijs voor het lifostelsel als volgt verhoogd:

Eindvoorraad stammend uit beginvoorraad:	250 à f 10 =	f 2.500
- idem stammend uit eerste inkoop:	250 „ „ 17 =	„ 4.250
Totaal eindvoorraad	500 à f 13,50 =	<u>6.750</u>

II. *Opvolgend dalend prijsniveau tot op de beginwaarde.*A. *Kostprijs of marktprijs.*

Beginvoorraad 250 à f 15 f	3.750	Verkoop 1.250 à f 17 f	21.250
Eerste inkoop 250 „ „ 17 „	4.250	Eindvoorraad 500 „ „ 10 „	5.000
Overige in- kopen 1.250 „ „ 11 „	13.750		
Winst	4.500		
	<u>1.750</u>	<u>1.750</u>	<u>f 26.250</u>

De eindvoorraad is gewaardeerd tegen marktprijs à f 10.

B. *Lifostelsel.*

Beginvoorraad 250 à f 10 f	2.500	Verkoop 1.250 à f 17 f	21.250
Eerste inkoop 250 „ „ 17 „	4.250	Eindvoorraad 500 „ „ 13,50 „	6.750
Overige in- kopen 1.250 „ „ 11 „	13.750		
Winst	7.500		
	<u>1.750</u>	<u>1.750</u>	<u>f 28.000</u>

De eindvoorraad is gewaardeerd zoals boven weergegeven.

C. *IJzeren voorraadstelsel.*

Beginvoorraad 250 f	750	Verkoop 1.250 à f 17 f	21.250
Eerste inkoop 250 à f 17 „	4.250	Eindvoorraad 500 „ „ 10 „	5.000
Overige in- kopen 1.250 „ „ 11 „	13.750		
Winst	7.500		
	<u>1.750</u>	<u>1.750</u>	<u>f 26.250</u>

Indien we weer trachten de verschillen in uitkomst te verklaren, dan krijgen we het volgende:

1. Het lifostelsel geeft f 3.000 meer winst dan het oude stelsel,

omdat: a. de eindvoorraad hoger is gewaardeerd	f 1.750
b. de beginvoorraad lager is gewaardeerd	„ 1.250
meer winst	<u>f 3.000</u>

Het verschil in uitkomst is voorts als volgt te verklaren. Als kosten is tegenover de opbrengst gesteld bij waardering van de eindvoorraad tegen de laagste van kostprijs of marktprijs:

Beginvoorraad	250 à f 15 = f	3.750
Inkopen	250 „ „ 17 = „	4.250
Inkopen	750 „ „ 11 = „	8.250
Afschrijving eindvoorraad, gekocht voor f 11, voor de balans gewaardeerd op f 10	500 à f 1 = „	500
Totaal		<u>f 16.750</u>
Opbrengst		<u>21.250</u>
Winst		<u>f 4.500</u>

Bij het lifostelsel is als kosten genomen de som der laatste inkopen tot een hoeveelheid, gelijk aan de verkochte, derhalve 1.250 à f 11 =	f 13.750
Opbrengst	<u>21.250</u>
Winst	<u>f 7.500</u>

Wij hebben daarbij het lifostelsel naar de letter uitgevoerd, waarbij steeds de voorraad, indien een tekort is aangevuld, bestaat uit de beginvoorraad + de eerste aankoop in het boekjaar, waarvoor, overeenkomstig de hiervoor geformuleerde veronderstelling, een prijs van f 17 is genomen. Een denkbaar alternatief zou kunnen zijn, dat in plaats van de eerst geëffectueerde inkoopsprijs de gemiddelde inkoopsprijs in het boekjaar mag worden genomen. Deze bedraagt in ons voorbeeld f 12, zodat de eindvoorraad dan als volgt gewaardeerd zou worden:

250 à f 10 =	f 2.500
250 „ „ 12 =	„ 3.000
500 à f 11 =	<u>f 5.500</u>

In dat geval zou de winst dalen met f 6.750—f 5.500 = f 1.250 en dus uitkomen op f 6.250. De Ministeriële Nota laat in het duister of dit alternatief gevolgd mag worden.

2. Het lifostelsel geeft hier evenveel winst als het ijzeren voorraadstelsel door:

hogere waarde van de eindvoorraad	f 1.750
hogere waarde van de beginvoorraad	„ 1.750
	<u>f —</u>

Anders verklaard: bij het lifostelsel worden als kosten genomen de laatste inkopen tot een hoeveelheid gelijk aan de verkopen, dus 1.250 à 11 = f 13.750. Bij het ijzeren voorraadstelsel is hetzelfde het geval, omdat de eerste voorraad als aanvulling van het voorraadtekort per ultimo van het vorig boekjaar geldt, waarvoor in het vorig jaar, zoals reeds gezegd, al voorzieningen zijn getroffen. IJzeren voorraadstelsel en lifostelsel leiden tot dezelfde winstcijfers, wanneer de eindvoorraad niet kleiner is dan de „ijzeren voorraad“.

III. *Totaalvergelijking over de gehele periode van prijsstijging en prijsdaling.*

Wanneer we beide boekjaren samen nemen, komen we tot de volgende totaalwinsten:

1. kostprijs of marktprijs	f 13.250
2. lifostelsel	„ 15.000
3. ijzeren voorraadstelsel	„ 13.250

Het laatste werkt gunstiger dan het eerste, doordat de winsten genivelleerd zijn:

1. 8.750 + 4.500 =	13.250.
3. 5.750 + 7.500 =	13.250.

De hoogste winst is dus bij 3 lager.

De tegenwaarde van de hogere winst bij het lifostelsel ad f 1.750 is „vastgelegd“ in een hoger voorraadcijfer aan het einde van het tweede jaar:

1 en 3 beide eindvoorraad	f 5.000
2. lifostelsel	„ 6.750
	<u>f 1.750</u>

De bedenkelijke werking van het lifostelsel voor het geval de voorraad bij oplopende markt beneden het normale peil daalt, is hiermede wel duidelijk gedemonstreerd.

IV. *Verder dalend prijsniveau beneden de beginwaarde.*

Dit geval, waarin het lifostelsel sterk in het nadeel is, kunnen we zonder nieuwe becijferingen demonstreren aan de hand van II, wanneer we daarin de consequenties nagaan van een marktprijs aan het einde van het boekjaar lager dan f 10. Stel f 8.

1. *Kostprijs of marktprijs*: de eindvoorraad wordt f 1.000 lager opgenomen, de winst daalt met f 1.000.

2. *Lifostelsel*: de waarde van de eindvoorraad mag niet worden verlaagd, de berekende winst blijft gehandhaafd op hetzelfde (relatief hoge) niveau en wordt door de verder gaande prijsdaling niet verminderd.

Hier schuilt ongetwijfeld een zeer belangrijke belemmering voor vele ondernemers om hun keuze te bepalen op het lifostelsel. De ernst van dit vraagstuk springt in het oog, wanneer men zich het voortdurende dalende verloop van het prijsniveau in de jaren na 1930 in herinnering brengt. Voor sommige ondernemers is er wellicht een uitwijkmogelijkheid voor de verplichte waardering van de voorraad tegen de relatief hoge vaste basisprijs, nl. het volledig uitverkopen van de voorraad, zodanig, dat op een eindbalans de voorraad nihil zou zijn! Dan komt onvermijdelijk het verlies op de verkochte voorraad tot uitdrukking. De meeste ondernemers echter zullen in zo sterke mate beheerst worden door de eisen der continuïteit, dat een voorraadpositie op nihil volkomen ondenkbaar is.

3. *IJzeren voorraad*: hier zal aanpassing van de basisprijs moeten plaatsvinden, waardoor de waarde van de ijzeren voorraad wordt verlaagd tot op f 4.000. De „afschrijving“ ad f 1.000 komt ten laste van het boekjaar, waarin zij nodig werd. Deze aanpassing zou, theoretisch gedacht, wellicht achterwege kunnen blijven, wanneer men de oude basisprijs beschouwd als centraal punt van een prijskromme, waarbij prijsstijging en prijsdaling elkaar vol-

ledig compenseren. Anders gezegd: wanneer men te maken heeft met een op de lange duur gezien gemiddeld stabiel prijsniveau, schommelend om een rustpunt, gelijk aan de basisprijs. Het is echter te betwijfelen, of de prijsstand op 1 Januari 1950, welke als basisprijs fungeert, overeenkomt met dat rustpunt. Voorts, of de prijsbeweging zich inderdaad op de bedoelde wijze voltrekt. Het ontkennend of althans onzekere antwoord op beide vragen maakt aanpassing van de basisprijs naar beneden voor de „goede koopman” onvermijdelijk. Moge deze aanpassing worden tot door de fiscus erkend goed koopmansgebruik bij de voorgestelde toepassing van het lifostelsel.

Rotterdam.

R. BURGERT.

AANTEKENING

Handel met China

De handel van het Britse Gemenebest met China heeft de laatste dagen nogal wat stof doen opwaaien en was, nadat Minister Attlee deze kwestie — „with lamentable ineptitude”, zegt „The Economist” van 12 dezer — in het Lagerhuis ter sprake had gebracht, een onderwerp van discussie. „The Economist” heeft deze handel over de jaren 1948, 1949 en 1950 aan een uitvoerige analyse onderworpen en komt tot de conclusie, dat de directe handel tussen de landen van het Gemenebest en China in 1950 weliswaar is toegenomen, maar — met uitzondering van de uitvoer van rubber uit Malakka — niet in alarmerende mate. De handel met Hongkong steeg aanzienlijk meer; de belangrijkste exportproducten naar dit gebied waren rubber, katoen en jute, en de belangrijkste exporteurs van deze goederen Malakka, Pakistan en India. De uitvoer van Japan en Thailand naar Hongkong nam gedurende het afgelopen jaar eveneens aanzienlijk toe en men mag aannemen, dat een deel van Hongkongs invoer — in 1948, 1949 en 1950 ging resp. 24,0, 29,3 en 39,0 pCt. van Hongkongs uitvoer naar China — werd doorgevoerd naar China.

Het ligt daarom voor de hand, dat het enige, voor de oorlogvoering belangrijke, artikel dat direct of indirect naar China werd geëxporteerd, rubber was en sedert het uitbreken van de oorlog in Korea in aanzienlijke hoeveelheden. Zowel Engeland als Malakka hebben evenwel sedert April jl. uitvoerlicenties voor rubber ingevoerd en gedurende die maand beliep de rubberexport uit Malakka naar China slechts 2.500 ton, hetgeen, op jaarbasis berekend, geacht wordt overeen te stemmen met China's rubberverbruik voor normale civiele doeleinden. Wellicht is, zegt genoemd blad, deze hoeveelheid nog te groot, aangezien China van andere landen, met name Indonesië, Thailand en Vietnam, en via de smokkelhandel, eveneens rubber kan verkrijgen. Hier staat evenwel tegenover, dat China meer behoefte schijnt te hebben aan petroleum, spoorweg-outillage en industriële uitrusting dan aan rubber en Engeland noch de Verenigde Staten hebben gedurende de laatste negen maanden noemenswaardige hoeveelheden kapitaalgoederen naar China geëxporteerd.

Hoewel dus de handel van het Britse Gemenebest met China een tamelijk onschuldig karakter heeft, is het laatste woord over een embargo op de uitvoer naar China vermoedelijk nog niet gesproken. Aan een volledig embargo zijn echter, aldus „The Economist”, vele facetten verbonden. In de eerste plaats zou hiervoor een besluit van de Verenigde Naties nodig zijn. Voorts rijst de vraag, of het voldoende zal zijn, dat de Westelijke machten, niet meer naar China exporteren, of dat zij alle verscheppingen naar China zullen moeten controleren. Een volledige economische blokkade zou,

zolang er geen oorlog is, zowel technisch als politiek moeilijk zijn uit te oefenen. In de derde plaats rijst de vraag van de vervanging van de goederen, die de Westelijke landen uit China importeren en tenslotte dient de delicate positie van Hongkong te worden genoemd.

Zoals onderstaande tabel doet zien, importeerden de Verenigde Staten, Engeland, Japan en de meeste landen van het Gemenebest meer uit China dan zij er naar exporteerden. De voornaamste uitvoergoederen van China zijn wolfram, tung-olie, sojabonen en oliezaden, terwijl India kortgeleden aanzienlijke hoeveelheden Chinese granen en rijst heeft ontvangen. Een embargo op de handel met China zou betekenen, dat deze invoer in het vervolg achterwege zou blijven. Hier komt nog bij, dat het tekort aan wolfram zich zowel in de Verenigde Staten als in Engeland reeds doet gevoelen.

Handel met China.

(in duizenden £.)

	1948		1949		1950	
	Invoer	Uitvoer	Invoer	Uitvoer	Invoer	Uitvoer
Engeland	8.201	8.717	3.622	2.406	10.364	3.593
Australië	2.229	1.791 ¹⁾	1.294	573	1.723	698
Canada	971	7.228	90	3.671	1.743	677
India	1.277	5.441	487	1.728	371	1.852
Malakka	12.426	1.642	8.876	801	11.217	14.533
Verenigde Staten	29.900	67.800	29.300	22.800	51.800	13.500
Japan	—	—	5.923	837	11.170 ¹⁾	5.974 ¹⁾

¹⁾ Eerste 11 maanden.

Hongkong neemt in de handel van het Verre Oosten een bijzondere positie in; het bestaat bijna geheel van de entrepôthandel met China. Het zou mogelijk zijn China te blokkeren zonder Hongkong te blokkeren, maar de bedrijvigheid in laatstgenoemd gebied zou aanzienlijk worden beperkt. Een minder welvarend Hongkong is, zegt „The Economist”, vermoedelijk van minder politieke betekenis voor Engeland en de Verenigde Staten dan een welvarend Hongkong, dat wellicht in zekere mate contrabandehandel met China zal toestaan.

Indien een embargo op de handel met China resultaten zou moeten afwerpen, dan dient een dergelijk embargo China meer te treffen dan de Westelijke machten. Rubber is van meer belang voor het Westen dan voor China en indien alle rubberverscheppingen naar China zouden worden stopgezet, dan zou het nog de vraag zijn, of de strijdbaarheid van China's leger veel zou worden verminderd. Bovendien hebben de Verenigde Staten en Engeland reeds de zware last der herbewapening te dragen en het is slechts dan gerechtvaardigd een blokkade aan deze last toe te voegen, indien deze blokkade materiële resultaten oplevert. Het is zeer de vraag, of een blokkade van China doeltreffend kan worden uitgevoerd; Engeland, het Gemenebest en de Verenigde Staten zullen wel kunnen verhinderen, dat een deel hunner uitvoer naar China gaat, maar het is minder zeker, dat landen zoals Thailand, Indonesië, India en Japan geneigd zullen zijn deze blokkade rigoureuze toe te passen. Het beperken van rubberuitvoer en de controle op de uitvoer van andere strategische grondstoffen, gepaard gaande met verbod van uitvoer van oorlogsmateriaal en petroleum, zal, zo besluit „The Economist”, wellicht meer resultaat opleveren dan het stopzetten van de gehele handel van China met de Westelijke wereld.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Gedurende de verslagweek keerden de marktdisconto's voor het eerst sinds maanden terug tot een stoffelingverband houdend met de verschillende looptijden. Zo noteerde Meispapier 1—¹/₈, Juni 1³/₈—⁷/₁₆, Augustus 1⁷/₁₆—¹/₂,

September en October 1¹/₂, Januari en langer lopend papier 1¹/₂—⁹/₁₀ pCt.

Dat ondanks het feit, dat in Mei relatief veel schatkistpromessen vervallen (ca f 500 mln) de disconto's voor de langere termijnen niet nóg lager waren, moet worden toegeschreven aan de grote deviezenaankopen door de banken ten behoeve van hun cliënten, die op een aanzienlijk deel der door niet-verlenging van schatkistpapier verkregen liquide middelen beslag legden. De weekstaat van De Nederlandsche Bank per 15 Mei gaf een daling van de deviezenvoorraad met f 74 mln t.o.v. de week tevoren te zien. De aanzienlijke deviezenafvloeiing der laatste maanden gaf de circulatiebank de afgelopen week aanleiding tot uitvaardiging van een verbod van vooruitbetaling op in de toekomst te importeren goederen en tot het opleggen van de verplichting tot contante storting van 25 pCt bij het sluiten van termijn aankopen van valuta, teneinde de deviezenvermindering te remmen.

De opbrengst van vervallend schatkistpapier werd behalve voor deviezenaankopen door de banken ook gebruikt ter versterking van hun kaspositie. Hun saldo's bij de circulatiebank stegen van 7 op 15 Mei met f 20 mln. Voorts verstrekten zij callgeld aan de Agent van het Ministerie van Financiën; hetgeen een nieuwe vorm van schatkistfinanciering vormt en de „nood” der Schatkist illustreert. Wellicht was dit de oorzaak, dat de notering van het door banken aan de discontohandelaren verstrekte „gewone” callgeld gedurende de verslagweek de gehele week 1 pCt bleef, m.a.w. niet tot het minimum van ³/₄ daalde.

De krappe schatkistpositie, vooral gevolg van het boveng vermelde, niet verlengen van vervallend schatkistpapier, noopte het Rijk tot een verder beroep op de circulatiebank. De Nederlandsche Bank kocht nl. f 45 mln schatkistpapier van het Rijk, terwijl voorts het Rijk bij haar nog f 7 mln debet liep (vorige week f 19 mln credit).

De kapitaalmarkt.

Het vijf en zeventig jarig bestaan van de Vereeniging voor den Effectenhandel deed de afgelopen week de gedachten een wijle teruggaan naar de voor de effectenhandel „goede oude tijd”, toen de beurs nog vergaarenbak was voor nieuw gevormde besparingen en daardoor een belangrijke functie vervulde als intermediair bij de financiering van het bedrijfsleven en bij de Nederlandse kapitaalexport.

Op de aandelenmarkt vertoonde het koersniveau gedurende de verslagweek per saldo een kleine verdere afbrokkeling. Aandelen Philips, die de laatste weken sterke belangstelling hadden getrokken, ondergingen enige daling nu het jubileum niet met een extra jubileumdividend gepaard ging. Bankaandelen dalen de laatste tijd enigszins in koers, vermoedelijk als gevolg van de stijging van de rentestand, dit in verband met het feit, dat bankdividenden meestal vrij stabiel zijn en deze aandelen dus a.h.w. enigszins „obligatie-achtig” zijn.

De staatsfondsen hadden weer enige flauwe dagen, waardoor hun koersen grotendeels tot het peil van 2 weken geleden terugvielen.

11 Mei 1951 18 Mei 1951

Aand. indexcijfers.

Algemeen	151,8	150,9
Industrie	214,7	214,4
Scheepvaart	171,1	169,8
Banken	124,0	120,2
Indon. aandelen	52,7	52,3

11 Mei 1951 18 Mei 1951

Aandelen.

A.K.U.	169 ⁷ / ₈	170 ³ / ₄
Philips	253 ¹ / ₄	248
Unilever	227	226 ¹ / ₄
H.A.L.	177	174
Amsterdam Rubber	118	114 ³ / ₄
H.V.A.	126	123 ¹ / ₂
Kon. Petroleum	298 ³ / ₄	299 ¹ / ₂

Staatsobligaties.

2 ¹ / ₂ pCt N.W.S.	74 ³ / ₁₆	72 ³ / ₈
3—3 ¹ / ₂ pCt 1947	90 ¹ / ₂	89
3 pCt Invest. certif.	91 ⁵ / ₈	90 ¹ / ₁₆
3 ¹ / ₂ pCt 1951	96 ¹ / ₄	96 ⁵ / ₈
3 pCt Dollarlening	98 ³ / ₄	99 ¹ / ₈

J. C. B.

DE BELGISCHE GELD- EN KAPITAALMARKT IN APRIL 1951

Geldmarkt.

De restrictieve kredietpolitiek van de Nationale Bank blijft aanhouden. In de afgelopen maand werden nieuwe maatregelen genomen om de kredietverlening aan de uitvoerhandel te beperken. Nadat op 21 April was afgekondigd, dat de Nationale Bank voortaan zou weigeren een visum te verlenen voor bankaccepten, die werden getrokken in verband met de uitvoer naar de E.B.U.-landen, verhoogde het Herdisconterings- en Waarborginstituut op 9 Mei het voorkeurtarief, waartegen de vooraf door de Nationale Bank geveerde bankaccepten in verband met de uitvoer naar de landen buiten de E.B.U. konden worden gemobiliseerd. De discontovoet voor dergelijk papier werd van 1³/₄ gebracht op 2³/₄ pCt. De officiële discontovoet voor prima handelspapier bedraagt zoals bekend 3³/₄ pCt.

Begin Mei maakte het Belgisch-Luxemburgs Instituut voor de wissel bekend, dat de Belgische banken voortaan al de buitenlandse bankbiljetten mogen verhandelen tegen de koersen van de vrije markt. Vóór de uitvaardiging van die maatregel was dit enkel toegelaten voor bepaalde deviezen, zoals de Franse frank, de Zwitserse frank en de dollar.

Koersen op de vrije goud- en deviezenmarkt te Brussel.

	Officiële pariteit	Einde Dec. 1950	Einde Maart 1951	2 Mei 1951
Officiële biljettenmarkt				
U.S.A. dollar	50	51,50	53,37	52,69
Zw. frank	11,55	12,08	12,35	12,27
Fr. frank	14,29	13,28	13,62	13,75
Pond sterling	140	129	131,50	131,25
Gulden	13,16	12,65	12,30	12,85
D. Mark	11,90	9,42	9,75	10,47
Lira	7,87	7,72	7,95	8,06
Niet officiële goudmarkt.				
Sovereign	411,98	677,50	680,42	681,25
Goud (per gr.)	56,26	71,75	73,50	74
Goud tientje	340,28	460	510	512,50

De stijging van de koersen van Europese biljetten is hoofdzakelijk te wijten aan de hogere aankopen voor toerisme.

Kapitaalmarkt.

Op de emissiemarkt werden voor 200 mln fr. aandelen aangeboden van een grootbank; de emissie was op enkele dagen tijd ruim overtekend.

De in ons vorig overzicht ¹⁾ gesignaleerde licht stijgende

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 25 April 1951, blz. 325.

tendentie van de obligatiemarkt is van eerder korte duur gebleken. De leidende fondsen — 4 pCt Geünificeerde Schuld in de Schatkistcertificaten — daalden in April opnieuw en de markt met het gevolg, dat op einde April de meeste obligaties hun laagste koers sedert het Korea-conflict bereikten. De uitgifte van fr. 1 mrd 4 pCt P.T.T. Kasbons viel nochtans in de smaak van de beleggers; de lening was op een goede week voltekend.

Rentestand op de obligatiemarkt¹⁾.

(in pCt per einde maand)

	Looptijd	Juni 1950	Dec. 1950	Maart 1951	April 1951
Staatsobligaties	Langlopende	4,38	4,53	4,65	4,66
Schatkistcertificaten	8 à 9 j.	4,63	4,92	5,15	4,18
Kasbons steden	5 à 6 j.	4,49	4,66	5,32	5,35
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 j.	—	—	5,38	5,40
Private obligaties	0 à 12 j.	5,43	5,69	5,90	6,04

¹⁾ Reële rendementen — rekening gehouden met agio of disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Op de aandelenmarkt ging de meeste belangstelling opnieuw naar de koloniale fondsen. Het beurspubliek achtte de internationale toestand weer wat meer gespannen: vandaar de stijging van de koloniale aandelen en de geringe vraag naar de binnenlandse aandelen. De publicatie door de verschillende vennootschappen van zeer gunstige resultaten over het boekjaar 1950 kon aan die toestand maar weinig verhelpen. Gemiddeld liggen de gepubliceerde winsten 20 pCt hoger dan vorig jaar. Tegenover de resultaten over de boekjaren 1936-'38 bereiken de netto-winsten (na afschrijvingen en dividenduitkeringen) thans resp. index 276 en 225.

Koerspeil op de aandelenbeurs te Brussel.

(1936-'38 = 100)

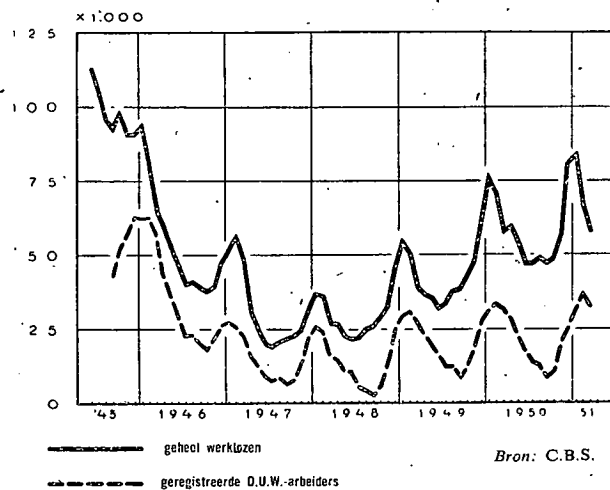
	Einde 1950	Einde Maart 1951	Einde April 1951
Industriële aandelen	172	194	190
Openbare nutsbedrijven	146	168	170
Koloniale aandelen	325	350	386
Gemiddelde van alle genoteerde aandelen	188	209	212

Brussel.

V. VAN ROMPUY.

GRAFIEKEN

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND

STATISTIEKEN

DE NEDERLANDSCHE BANK.
Verkorte balans op 21 Mei 1951.

Activa.			
Wissels, promessen en schuldbrieven in disconto	{ Hoofdbank Bijbank Agent-schappen	f 110.511.000,— ¹⁾ — 2.104.573,85	f 12.615.573,85 ¹⁾
Wissels, schatkistpapier en schuldbrieven, door de Bank gekocht (art. 15, onder 4°, van de Bankwet 1948)		101.010.000,—	
Schatkistpapier, door de Bank overgenomen van de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—	
Voorschotten in rek. crt op onderpand (incl. beleningen)	{ Hoofdbank Bijbank Agentschappen	f 110.694.414,55 ²⁾ 12.226.551,53 31.261.712,88	
		f 154.182.678,96	
Op effecten enz.		f 153.614.239,80 ²⁾	
Op goederen en celen		568.434,16	154.182.678,96 ²⁾
Voorschotten aan het Rijk (art. 20 van de Bankwet 1948)		14.364.835,09	
Boekvordering op de Staat der Nederlanden ingevolge overeenkomst van 26 Februari 1947		1.500.000.000,—	
Munt en muntmateriaal:			
Gouden munt en gouden muntmateriaal		f 1.176.850.247,38	
Zilveren munt enz.		16.775.658,36	1.193.625.905,74
Vorderingen en geldswaardige papieren luidende in buitenlandse geldsoorten		729.162.188,23	
Buitenlandse betaalmiddelen		2.000.323,84	
Vorderingen in gulden voortvloeiende uit betalingsaccorden		227.298.751,68	
Belegging van kapitaal, reserves, pensioenfondsen en voorzieningsfondsen		142.687.687,58	
Gebouwen en inventaris		1.000.000,—	
Diverse rekeningen		217.309.921,85	
		f 5.795.257.866,82	

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefondsen	20.000.000,—
Bijzondere reserves	79.506.000,74
Pensioenfondsen	26.490.964,27
Voorzieningsfondsen personeel in tijdelijke dienst	1.482.519,42
Bankbiljetten in omloop (oude uitgiften)	50.381.470,—
Bankbiljetten in omloop (nieuwe uitgiften)	2.673.799.290,—
Bankassigaties in omloop	154.818,37
Rekening courant saldo's:	
's Rijks Schatkist	f —
's Rijks Schatkist, bijzondere rekening	1.469.589.232,03
Saldo's van banken in Nederland	46.685.002,24
Saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden	334.469.818,50
Andere saldo's van niet-ingezetenen	109.811.234,14
Andere saldo's	116.322.102,91
	2.076.877.389,81
Saldo's luidende in buitenlandse geldsoorten	603.898.071,14
Diverse rekeningen	242.667.343,06
	f 5.795.257.866,82

Totaal aan Nederlands schatkistpapier, waarin gulden-saldo's voortvloeiende uit betalingsaccorden zijn begeld 99.600.000,—

- ¹⁾ Waarvan schatkistpapier, rechtstreeks door de Bank in disconto genomen f —,—
²⁾ Waarvan aan Indonesië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad no 99) 31.623.900,—
 Circulatie der door de Bank namens de Staat in het verkeer gebrachte muntbiljetten 136.381.915,—

WERKLOOSHEID EN WERKVERRUIMING IN NEDERLAND¹⁾

Maand	Geheel werklozen	Geheel wachtgelders	Geregistreerde D.U.W.-arbeiders ²⁾
30 April 1950	59.175	3.148	28.374
31 Mei 1950	53.586	537	22.471
30 Juni 1950	46.518	285	17.724
30 Juli 1950	46.875	239	13.685
31 Aug. 1950	48.423	164	12.857
30 Sept. 1950	49.885	118	10.304
31 Oct. 1950	48.512	172	20.779
40. Nov. 1950	56.584	522	25.217
31 Dec. 1950	80.904	2.156	31.800
31 Jan. 1951 ³⁾	83.200	1.700	31.800
28 Febr. 1951	66.700	900	36.600
31 Mrt 1951	57.800	500	32.700
30 April 1951	53.400	200	28.000

¹⁾ Bron: „Statistisch Bulletin C.B.S.”

²⁾ Incl. vorstwerklozen, zieken, arbeiders, die ongevallenuitkering ontvingen, benevens een aantal personen, dat in het „vrije bedrijf” werk vond, zonder dat de arbeidsbureaux hiervan tijdig bericht ontvingen.

³⁾ Van 31 Januari 1951 af zijn de cijfers afgerond op honderdtallen.

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfonds valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
31 Mrt '47	477.080	35.363	—	85.402	255.201
18 Apr. '51	1.059.203	273.216	455.769	202.987	2.235.156
25 Apr. '51	1.059.205	271.860	473.152	244.190	2.109.192
2 Mei '51	1.059.205	277.689	489.478	251.749	2.019.894
9 Mei '51	1.059.205	279.045	506.937	330.726	2.009.797

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfonds buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
31 Mrt '47	453.816	—	—	—	503.718
18 Apr. '51	2.687.067	330.437	—	—	893.258
25 Apr. '51	2.690.935	336.357	—	—	823.167
2 Mei '51	2.695.744	327.606	—	—	797.109
9 Mei '51	2.756.886	294.326	—	—	858.491

Muntbiljettencirculatie per 31 Mrt 1947 f 646.830.979
 Muntbiljettencirculatie per 18 April 1951 f 356.022.034,50
 Muntbiljettencirculatie per 25 Apr. 1951 f 359.316.111
 Muntbiljettencirculatie per 2 Mei 1951 f 358.971.758
 Muntbiljettencirculatie per 9 Mei 1951 f 359.874.240

ENIGE INDEXCIJFERS VAN DE INDUSTRIËLE PRODUCTIE IN NEDERLAND 1).

1938 = 100	1948	1949	1950	Oct. 1950	Nov. 1950	Dec. 1950	Jan. 1951	Febr. 1951
Algem. productie-index van de industrie	113	126	139	157	153	140	146	138
Steenkolen	82	87	91	95	93	83	96	88
Electriciteit, afgeleverd aan het net	173	196	229	262	278	272	269	231
Gas	120	124	138	145	151	171	165	149
Stikstofmeststoffen	82	88	154	191	178	201	196	.
Ruwijzer	165	162	170	166	171	177	178	179
Walsproducten van ijzer en staal *)	210	270	302	350	359	317	373	353
Rijwielen	122	153	185	186	160	131	175	203
Cement	129	124	130	151	158	109	103	131
Metselstenen	93	104	114	123	123	118	126	105
Deuren	110	109	139	178	194	133	140	147
Rubber (gehele industrietak)	288	261	330	375	371	318	380	373
Courantpapier	81	84	90	98	112	84	95	.
Katoen- en linnenweverijen	71	79	87	93	96	84	97	.
Tricotage-industrie	107	134	167	195	192	164	182	.
Schoeisel (excl. pantoffels)	137	137	148	144	146	140	171	.
Sigaren *)	100	114	101	115	120	95	106	95
Sigaretten *)	100	115	143	164	138	117	163	155
Boter	70	83	92	80	68	57	54	48
Margarine	149	203	244	226	253	260	228	.
Kaas	77	102	97	98	78	68	57	44

1) Bron: C.B.S.; . betekent: de gegevens ontbreken.

*) 1940 = 100.

*) 1948 = 100.

beschikbare krachten

ADVISEUR VOOR BEDRIJFSORGANISATIE

(Ec. Drs., A'dam; 40 jaar)
 met goed technisch inzicht en commerc. capaciteit,
IS BESCHIKBAAR

voor zelfstandige functie op hoog niveau, bijv. Directeur (resp. mede- of adj.) of leider organisatie-afd.; secretarisgroep of Directie etc.
 Financiële deelname na inwerkperiode mogelijk.
 Vertrouwel. aanbiedingen no. ESB 21-6, bur. van dit blad, Postbus 42, Schiedam.

ZEILCURSUS

met voll. pension f 68.— (v. en n. seiz. f 61,20) p. w. Vr. prosp. aan Bonds (A.N.W.B.) Zeilschool „Loosdrecht“ te Nw. Loosdrecht, Tel. K 2958-288.

NETHERLANDS TRADE**BULLETIN.**

16 Juni a.s. verschijnt het N.T.B. met een Skandinavienummer. Inlichtingen worden gaarne verstrekt door de advertentie-afdeling.

POSTBUS 42 - SCHIEDAM

Tel. 69300 - toestel 6.

Koninklijke
 Nederlandsche
 Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
 Schiedam

Afwachten is niets

Adverteren is iets

Activeren is Alles

Onze veelzijdige adviezen leiden tot resultaat en zijn economisch gezond

Uw voordeel: niet afwachten, doch ons voor een vrijblijvende bespreking uitnodigen

SERVICE-BUREAU

BRAUN

Nwe Binnenweg 175 - Rotterdam
 TELEFOON 37908

Verkoopsbevordering

Groothandel

IN HET NUMMER VAN DEZE WEEK:

Verbond van de Nederlandse groothandel „Harde“ en „zachte“ producten
 Boete op krachtsinspanning
 Integratie in Oost en West
 Panama, afzetmarkt

Met Exportbijlage „Netherlands Trade Bulletin“

Abonnementsprijs f 15.— per jaar

KON. NED. BOEKDRUKKERIJ H. A. M. ROELANTS SCHIEDAM

vacatures

DE ONDERNEMERSBOND VOOR INDONESIE
zoekt voor zijn bureau te Djakarta een

ECONOOM

enige ervaring, liefst met betrekking tot Indonesië strekt tot aanbeveling. Voorwaarden afhankelijk van leeftijd en voorpraktijk.

Sollicitaties uitsluitend schriftelijk aan de Ondernemersraad voor Indonesië, Kneuterdijk 1, 's-Gravenhage.

DE JAVASCHE BANK

vraagt voor haar hoofdkantoor te Djakarta ter vervulling van de functie van adjunct-chef van de effectenafdeling een

JONGE KRACHT

met algemene bankervaring en speciale kennis van het effectenbedrijf.

Sollicitanten, die niet ouder dan omstreeks 30 jaar mogen zijn, moeten goed stylist zijn en in staat de aan het effectenbedrijf verbonden problemen, waaronder deviezenrechtelijke kwesties, zelfstandig uit te werken.

Minimum vereiste opleiding: Einddiploma 5-j. H.B.S. of gelijkwaardige middelbare opleiding.

Sollicitatiebrieven met volledige inlichtingen omtrent leeftijd, burgerlijke staat, opleiding, praktijkervaring, laatste salaris, enz. vergezeld van pasfoto te richten aan De Javascche Bank, Keizersgracht 666/668 te Amsterdam.

Financiële instelling in het midden des lands vraagt

EEN ACCOUNTANT

Sollicitaties met opgave van loopbaan en diploma's onder no. ESB 21-5, bur. v. d. bl., Postbus 42, Schiedam.

diversen

TE KOOP

Van particulier zijn als nieuwe SKODA, 4 onder de kap, 1950, kleur zeegroen. Br. Mr. Schadd. Tel. 21460 Arnhem, of tel. 2621, Velp.

**Adverteer in
deze rubriek.**

ECONOOM

met vele en prima relaties, kantoorhoudende te 's-Gravenhage, heeft tijd en kantoorruimte over, waardoor de mogelijkheid bestaat tot het aanvaarden van een

SECRETARIAAT

en of andere op zijn terrein liggende werkzaamheden.

Br. onder no. 80981 Recl. Advies & Advert. Bur. „Die Haghe”, Plein 11, Den Haag.

Alleen bij

Oud-papierhandel

M. A. WESSELS

HOOFDKANTOOR:

Groenburgwal 17 — 19
Amsterdam — Centrum
Telef.: 33066-37307-96507
49066 (Kromme Waal 20)

bent U verzekerd

de hoogste dagprijzen

te ontvangen

voor Uw **oude archieven**
en andere soorten **oud papier**

★ VERNIETIGING ONDER GARANTIE

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoofstraat 5, Rotterdam (W.).
Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoofstraat 5, Rotterdam (W.).
Bankiers: Banque de Commerce, Brussel.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland f 26,— per jaar,
voor België/Luxemburg f 28,— per jaar, te voldoen door storting van
de tegenwaarde in Belgische francs bij de Banque de Commerce te
Brussel of op haar Belgische postgirorekening no 260.34.

Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige
landen f 28,— per jaar.

Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden
beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk,
Rotterdam (W.).

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma
H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300,
toestel 6). Advertentie-tarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op
aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60
per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht
voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents, resp. 10 B. francs